

«СЛОНІММЭБЛЯ»
ЗАВАЁУВАЕ КІПР

3 ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫ

АПЕРАЦЫЯ
НА АДКРЫТТМ
СЭРЦЫ ў БЕЛАРУСІ
КАШТУЕ ХВОРАМУ
ў ЧАТЫРЫ РАЗЫ
ТАННЕЙ, ЧЫМ НА ЗАХАДЗЕ

2 стар.

СПАДЧЫНА
МУЗЕЙ У РАЎБІЧАХ

5 стар.

ЭПІМАХ-ШЫПІЛА: «ЖЫВУЧЫ ў БЕЛАРУСІ,
АДЧУВАЎ СЯБЕ ШЧАСЛІВЫМ»

4 стар.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ
ПІСЬМЫ СУАЙЧЫННІКАЎ
З ПОЛЬШЧЫ І РАСІ

7 стар.

ВЫНІК КОНКУРСУ «МАЦІ
БОЖАЯ БУДСЛАЎСКАЯ»...

7 стар.

ДЭБЮТ

ВЕРШЫ Алесі ЧАБАТАР

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

СТВОРАНА АСАЦЫЯЦЫЯ «СВЯТЛО РАДЗІМЬ»

5 стар.

6 стар.

КАЛЯНДАР-ГАРАСКОП — 2000

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

2 лютага 2000 года
Цана 60 рублёў

№ 5 (2667)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 1955 г.

ДОТЫК ЖЫВОЙ ДУШЫ

Цяпер у роднай старонцы на дварэ скважыш, сівэр і золь. Але спакваля набірае моцы а б у д ж з н е . Неўзабаве з-за цяжкіх свінцовых хмараў вылісне пяшчотнае веснавое сонейка.

Хутка празубяцца клейкія маладыя лісцікі і абудзіцца прастора радасным спевам птушак, што вяртаюцца з далёкага выраю на любую Бацькаўшчыну. То пара, дзецюкі, сядлаць коней, якія ў нас спрадвеку ўвасабляюць сімвал волнасьці і незалежнасьці, мужнасьці і вандроўніцтва, руху і перамогі. Новае стагоддзе і двухтысячагоддзе ад нараджэння Збаўцы, Ісуса Хрыста, даюць шанец годна заявіць пра сябе.

На здымку, які зрабіў беларус з Канады Юрка РАПЭЦКІ, аўтар гэтых нататкаў Яўген ЛЕЦКА.

Працяг на стар. 6—7.

«ЕўРАМЯЖА ў БРЭСЦЕ»

Падрыхтоўчы праект "Еўрамяжа ў Брэсце", які будзе ажыццяўляцца ў рамках праграмы TACIS па трансгранічным супрацоўніцтве, прадстаўлены кіраўнікам шэрагу брэсцкіх прадпрыемстваў, мытнікам і пагранічнікам. Праект рэкамендавала група экспертаў Еўрапейскага Саюза на чале з дырэктарам каардынацыйнага бюро TACIS у Рэспубліцы Беларусь Леанідам Арловым.

Брэсцкі рэгіён адыграў важную ролю ў гісторыі Цэнтральнай і Усходняй Еўропы і можа стаць сувязным звяном паміж пашырэным Еўрапейскім Саюзам, Беларуссю, Расіяй і іншымі краінамі СНД. На першым этапе рэалізацыі праекта, які зойме тры месяцы, мяркуецца прапрацаваць план стратэгічнага развіцця транспарту ў рэгіёне. Другі этап прадугледжвае распрацоўку патэнцыяльных інвестыцыйных праектаў.

Дзякуючы значнасьці транзітных маршрутаў праз Брэст, ужо запланаваны вялікія аб'ёмы інвестыцый у будаўніцтва шасэйных дарог і чыгунак, пагранічнай

інфраструктуры ў Польшчы і Беларусі. Акрамя таго, плануецца далейшае тэхнічнае садзейнічанне даследаванню пагранічнага калідора і навучанню персаналу больш эфектыўнаму кіраванню.

Усе гэтыя ініцыятывы, як адзначаецца ў праекце, накіраваны на ўдасканаленне грузапатоку праз калідор і зніжэнне прастояў на пагранічных прапускных пунктах. Пасля ўступлення Польшчы ў ЕС брэсцкаму рэгіёну выпадае роля "еўрамяжы". А гэта, на думку экспертаў, паспрыяе эканамічнаму росту і павышэнню попыту на транспартныя і гандлёвыя паслугі. Больш таго, многія прадпрыемствы, размешчаныя на германа-польскай мяжы, пры спрыяльных эканамічных умовах будуць паступова мігрыраваць на беларуска-польскую мяжу. Па даных Леаніда Арлова, у Брэсцкай вобласці ўжо рэалізаваны шэсць праектаў праграмы TACIS, тры з іх ажыццяўляюцца, а два будуць увасоблены ў жыццё ў бліжэйшай будучыні. Праект "Еўрамяжа ў Брэсце" заслугоўвае асобай увагі.

ЭКСПЕДЫЦЫЯ

Экспедыцыя на Паўднёвы полюс завяршылася. У ёй прынялі ўдзел палярнікі з 18 краін. 21 студзеня ў аэрапорце "Мінск-2" прызямліўся самалёт з беларускімі і расійскімі ўдзельнікамі экспедыцыі "Насустрач XXI стагоддзю".

НА ЗДЫМКУ: пакарыцелі Паўднёвага полюса тэхнік Аляксандр БАРЫСЕВІЧ (Мінск) і радыст Юрый ЗАРУБА (Новасібірск).

Фота Віктара ТАЛОЧКІ.

ЛЕГЕНДА АЙЧЫННАГА СПОРТУ — Анато́ль Ю́лі́н

Анато́ль Ю́лі́н і Яўген БУ-ЛАНЧЫК у Германіі. 1951 год.

КАМУНА АТРЫМАЛАСЯ ВІДАТНАЯ

Пасялілі тут жа, у інстытуце, у аўдыторыі. Там жылі і Цімафей Лунёў, чэмпіён СССР у бегу на 200 метраў з бар'ерамі, і Леанід Осіпаў, чэмпіён краіны сярод юнакоў па скачках у даўжыню, так што камуна атрымалася выдатная. Потым загадчык гаспадаркі выдзеліў добрую плітку на дзве канфоркі, на ёй яны па чарзе кашаварылі. Дарэчы, да гісторыі сяброўства гэтых трох спартсменаў мы яшчэ вернемся, а зараз пра тое, якім упершыню Юлі́н убачыў наш Мінск.

— Раніцай я выйшаў з інстытута і разгубіўся: будынак стаяў, як пуп, а навокал руіны. Такой разрухі яшчэ ніколі не бачыў і не ўяўляў, што горад можна так знішчыць. Тула ж такога не ведала. Быццам трапіў на іншую планету. Ніякага праспекта няма — толькі дарога для трамвая. Пайшлі з Цімафеем далей —

Пачатак у № 4.

Дом афіцэраў. А Ціма гаворыць: "Яшчэ адзін дом ацалеў". Ідзем далей, а гэта Дом урада, некрануты, як новенькі. Вось і ўбачыў ва ўсім Мінску тры дамы, фашысты іх проста не паспелі ўзарваць...

Затое людзі аказаліся такія ж, як у першую гадзіну майго з'яўлення: надзіва добрыя і гасцінныя. Вярталіся з "экскурсіі" праз Камяроўскі рынак, купілі там антонавак — жоўтых, духмяных.

Вучэбная група мне спадабалася: педагога слухаюць уважліва, многія запісваюць. Стаў запісваць і я: усяго не запомніш. А тады стыпендыю давалі толькі тым, хто здаваў на "добра" і "выдатна". На трэцім курсе я ўжо быў выдатнікам, атрымліваў павышаную стыпендыю.

Але галоўным для Анато́ля заставаўся ўсё ж трэнеру́кі. Вось тут і змянілася многае: новы горад, новы трэнер, новыя метадыкі. Папершае, ніякіх лыж узімку, хіба толькі прагульні на іх. Барыс Лівенсон сабраў групу вельмі таленавітых хлопцаў, чалавек васьм, і займаўся з імі ў маленькай спартыўнай зале

18x8 метраў, дзе яго падапечныя шмат працавалі над развіццём гібкасці, сілы, эластычнасці мышцаў. Усе вельмі стамляліся, і Юлі́н зрэдку не стрымліваўся: "Што гэта за трэнеру́ка? Замест таго каб бегаць, чым займаемся...". Але калі бліжэй да вясны беговай працы дабавілася, а давалася яна лягчэй, чым раней, ён зразумеў: усё правільна.

Стадыёнаў у Мінску тады было толькі два — "Дынама" і "Харчавік" з глінянай беговай дарожкаю. Вось там будучыя чэмпіёны і трэнерваліся. Праўда, на "Дынама" гэта можна было рабіць толькі пачынаючы з 1951 года, калі яго рыхтавалі да правядзення першынства СССР па лёгкай атлетыцы. Тады там упершыню і трыбунку невялікую пабудавалі на месцы цяперашняй цэнтральнай. Дарэчы, такія ўмовы нікога не засмучалі. Калі ў 1949 годзе ўсіх траіх жыхароў пакоя-аўдыторыі забралі на ваенныя зборы, то дамовіліся з кіраўніцтвам, што ў абедзены перапынак яны могуць надзяваць спартыўную форму і

трэнервацца. І амаль адразу адбыўся кур'ёз.

Праз два тыдні пасля пачатку збораў з Масквы прыйшла тэлеграма: "Лунёва і Юлі́на выклікаюць для ўдзелу ў Сусветным фестывалі моладзі і студэнтаў у Будапешце". Намеснік камандуючага ваеннай акругай (генерал-лейтэнант, між іншым) вырашыў паглядзець, што гэта за салдаты, якіх такімі тэлеграмамі выклікаюць. Прыехаў ва Уручча, а яны ў гэты час цішком пайшлі ў горад. Калі вярнуліся, іх ужо чакалі: маёр, які злавіў іх, назначыў па 15 сутак арышту і павёў у казарму. А насустрач — уся генеральская світа. І сам генерал аб'явіў, што заўтра хлопцы павінны выехаць у Маскву. А тыя адказваюць, што не могуць: ім па 15 сутак далі. Генерал сваім падначаленым растлумачыў, што і як. Калі ж хлопцы вярнуліся пасля паспяховага выступлення, камандуючы ім падзяку аб'явіў. Вось толькі служыць больш не давалася.

(Заканчэнне на 3-й стар.)

ЁН ПРОСТА ЖАДАЎ БЫЦЬ ПЕРШЫМ

ЭКАНОМІКА

«СЛОНИММЭБЛЯ» ЗАВАЁЎВАЕ КІПР

мер стварыць у Мінску кіпрскі гандлёвы дом, каб з яго дапамогай рабіць закупкі беларускай мэблі.

Высветлілася, што на Кіпры прадаецца ў асноўным італьянская мэбля. «Але яна нам даўно ўжо «прыелася», — сказаў пан Салон. — Яна, на маю думку, не вельмі надзейная для чалавека ў сэнсе яго здароўя, бо ў ёй шмат сінтэтычных дэталей. Ваша ж, у тым ліку і слонімакая, — з масіва драўніны ды і прывабная».

— Карацей, — працягвае свой расказ А. Селівончык, — заключылі кантракты на пастаўку нашай корпуснай мэблі, іншых вырабаў і з кіпріятамі, і з немцамі. Па заказу апошніх выпускаем тумбы серыі «BERLIN».

Сёлетні год асаблівы для майстроў фабрыкі: 28-га студзеня іх прадпрыемству споўнілася 60 гадоў. А пачыналася яно з невялікай саматужнай арцелі «Чырвоны сталея», пад дахам якой сабралася 50 майстроў-прыватнікаў. Было гэта адразу пасля ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР. Арцельшчыкі працавалі ўручную і выраблялі прасценькую мэблю — табурэткі, сталы, недарагія шафы, якія ахвотна куплялі жыхары горада і навакольных вёсак.

Аб «Чырвоным сталеяры» сёння нішто не напамінае, хіба толькі стэнд з фотаздымкамі таго часу, прысвечаны 60-годдзю прадпрыемства. Цяпер гэта адкрытае акцыянернае таварыства «Слонімэмбля».

— Мы выпускаем каля 30 найменняў мэблі, прычым у большасці сваёй — недарагой, разлічанай на масавага пакупніка, — гаворыць А. Селівончык.

— Атрымліваецца, што такім чынам вы працягваеце традыцыю сваіх папярэднікаў з «Чырвонага сталеяра», — заўважаю я.

— Так яно і ёсць, — згодна ківае галавой дырэктар.

Алесь КІЙ.

НА ЗДЫМКАХ: дырэктар прадпрыемства Анатоль СЕЛІВОНЧЫК; лепшая брыгада станочнікаў: Леанід РАКЕВІЧ (злева), Іван СЯЛОДЧЫК і Аляксандр БУЛАЙ; спальны гарнітур.

Германская фірма «Рэйнгольдмюлер» — вядомы ў Беларусі заканадаўца мэблевай моды. «Прыехаў нека яе прадстаўнік пан Шпенглер да нас у Беларусь — на той час у сталіцы краіны была разгорнута буйнамаштабная рэспубліканская выстава «Мэбля-2000», — успамінае дырэктар Слонімскай мэблевай фабрыкі Анатоль Селівончык, — пахадзіў-пахадзіў па залах, спыніўся каля нашых вырабаў і шчыра прызнаўся, што не чакаў убачыць мэблю, якая цалкам адпавядае еўрапейскаму ўзроўню». Пан Шпенглер быў не адзіным у сваіх ацэнках. «Ваша мэбля нас вельмі здзівіла і пакарыла», — заявіў кіраўнік дэлегацыі кіпрскіх бізнесменаў Грэгорыё Салон.

Госць з далёкага сонечнага вострава паведаміў слонімскаму дырэктару, што пасля наведвання выставы ўзнік на-

Фота Віктара СТАВЕРА.

АНКЕТА-2000

Старшыня Вінніцкага зямляцтва беларусаў Уладзімір ДЗЯМІШКА адказвае на пытанні нашай анкеты, як гаворыцца ў пісьме з Украіны, па даручэнню членаў беларускай суполкі.

1. Якая падзея аказала найбольш моцны ўплыў на гісторыю Беларусі ў XX стагоддзі?

— Падпісанне дагавора аб стварэнні саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі. Мы, што цяпер за межнай дыяспарай і нацыянальнай меншасцю сталі, жывём у цэнтры Украіны. А здалёк лепш відаць. Нам вядомая гісторыя старажытнай Беларусі, а некаторыя яшчэ памятаюць пра здзекі з беларусаў у час панскай Польшчы. Тым болей не забыліся пра дзеянні фашысцкіх захопнікаў. Мы з вялікай трыывагачым за адносінамі нашай Радзімы з Украінай. Нам цяжка: украінцы забыліся пра тое, што звязвала нашы народы на працягу стагоддзяў. Зразумела, нашы хваляванні, нашы думкі заўсёды з Радзімай, з Беларуссю.

2. Што з гэтага стагоддзя вы ўзялі б у наступнае і што пакінулі б у мінулым?

— Перш за ўсё, у наступным стагоддзі трэба ўмацоўваць імкненне да духоўнага яднання славянскіх народаў. Зрабіць фундамент яднання ўзаемазразуменне, дапамогу, братнюю падтрымку. А ў мінулым трэба пакінуць тое, што перашкаджае нашаму яднанню.

3. Што б вы хацелі паспець зрабіць у 2000-м — апошнім годзе XX стагоддзя?

— Рабіць усё, каб пазбегнуць міжрэлігійных, міжнацыянальных сварак, каб людзі жылі ў міры, добразычлівасці.

МЕРКАВАННІ

У БЕЛАРУСІ МОЖА БЫЦЬ СТВОРАНА НОВАЯ ЭКСПАРТНААРІЕНТАВАНАЯ ГАЛІНА ПРАМЫСЛОВАСЦІ

У Беларусі на працягу бліжэйшага часу можа быць наладжана вытворчасць геліяэлектрычных устаноў. Такую выснову зрабілі спецыялісты Рэспубліканскага грамадскага каардынацыйнага савета па геліяэлектрычнасці, які створаны пры камісіі Палаты прадстаўнікоў па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічнаму прагрэсу.

Як паведаміў сакратар каардынацыйнага савета, акадэмік Беларускай інжынернай акадэміі Лявонцій Данілевіч, у рэспубліцы ёсць усе навуковыя, тэхнічныя і вытворчыя магчымасці для вытворчасці геліяэлектрычных устаноў. Рынак сонечных электрастанцый у свеце вельмі вялікі, і асваенне яго толькі пачынаецца, што гаворыць пра перспектывнасць новай галіны. Пра рост папулярнасці геліяэлектрычнасці гаворыць і той факт, што, напрыклад, у ФРГ за апошнія пяць гадоў колькасць сонечных устаноў павялічылася ў 30 разоў і дасягнула 7 тысяч, а ў ЗША да 2010 года плануецца забяспечыць гэтым відам энергіі мільён дамоў.

Па словах Л. Данілевіча, у Беларусі, на Гомельскім хімічным заводзе, атрыманы і першыя ўзоры галоўнага кампанента сонечных батарэй — крэмнія, які, дарэчы, можа вырабляцца з адходаў хімічнай вытворчасці. Саветам па геліяэлектрычнасці на грамадскіх пачатках, без прыцягнення дзяржаўнага фінансавання, створана і дзяржаўная навукова-тэхнічная праграма «Белгеліяэлектрычнасць». Аўтары ідэі стварэння новай галіны маюць намер уключыць яе ў Дзяржаўную экспартную праграму, якая зараз фарміруецца ўрадам.

БЕЛАРУСЬ НАЗВАНА СЯРОД 12 ДЗЯРЖАЎ, ЯКІЯ МАЮЦЬ МАГЧЫМАСЦЬ ВЫРАБІЦЬ БІЯЛАГІЧНУЮ ЗБРОЮ

Паводле інфармацыі амерыканскай газеты «Вашынгтон таймс», Беларусь названа сярод 12 краін, якія маюць тэхнічную магчымасць вырабіць біялагічную зброю. У спіс трапілі яшчэ тры краіны былога СССР — Расія, Украіна і Казахстан, а таксама Індыя, Ірак, Іран, Кітай, Лівія, Пакістан, Паўночная Карэя і Сірыя. Як піша газета, на думку амерыканскіх спецыялістаў, асноўная небяспека ў дачыненні да краін былога СССР, перш за ўсё Расіі, у тым, што некаторыя з былых удзельнікаў сакрэтных праграм, якія сёння засталіся без працы, могуць прапанаваць свае паслугі кожнаму, хто паабядае вялікія грошы.

ЗДАРЭННІ

АСУДЖАНЫ ГАНДЛЯР «ЖЫВЫМ ТАВАРАМ»

Да трох з паловай гадоў турэмнага зняволення прыгаварыў суд 40-гадовага віцябляніна. Яго затрымалі ў Оршы, адкуль ён у мінулым годзе спрабаваў пераправіць у Маскву трох непаўналетніх дзяўчат.

ВАЎКІ СТАЛІ ЗДАБЫЧАЙ

Пяць ваўкоў забілі на днях віцебскія паляўнічыя. Аблава на шэрых драпежнікаў была арганізавана непадалёку ад вёскі Лямніца Суражскага лягсаса. Паляўнічыя спадзяюцца за кожнага забітага ваўка атрымаць па сем мінімальнага зарплат.

ПАЖАР НА «ПАЛІМІРЫ» ЛІКВІДАВАЛІ ЗА ПЯЦЬ ХВІЛІН

Усяго пяць хвілін спатрэбілася пажарным, каб ліквідаваць узгаранне бензіну ў адным з цэхаў «Паліміра». Бензін выліўся ў час правядзення рамонтных прац. «Палімір» — асабліва пажарнебяспечны аб'ект, і любое ўзгаранне там расцэнчваецца як надзвычайнае здарэнне.

3 ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ

У грамадскім прэс-цэнтры «Дом прэсы» прайшла прэс-канферэнцыя «Міжнародны дзень навукі. Уклад беларускай навукі ў медыцыну. Праблемы і перспектывы».

Медыцынская навука Беларусі прадстаўлена 14 навукова-даследчымі інстытутамі, 2 навукова-практычнымі цэнтрамі, 5 навучальнымі ўстановамі. Там працуюць 350 дактароў і 1,5 тысячы кандыдатаў медыцынскіх навук (усяго ў сферы навукі занята 1,5 тысячы дактароў і 10 тысяч кандыдатаў навук). Зараз становішча з кадрамі больш-менш стабілізавалася. Крытычным быў перыяд 1991—1996 гадоў. Тады спецыялісты пакідалі сферу навукі. Напрыклад, колькасць супрацоўнікаў НАН зменшылася з 17,4 тысячы да 10,7 тысячы. Сёння там працуе 4 тысячы чалавек.

У сферы медыцынскай навукі, па словах прадстаўніка Міністэрства аховы здароўя Мікалая Досты, удалося захаваць кадравы патэнцыял. Нават у самыя цяжкія гады медыка-навукоўцы не пакідалі даследчай працы. Думаецца, гэта звязана не толькі з адданасцю сваёй справе, але і з уважанай кадравай палітыкай, магчымасцю дадаткова зарабляць, праводзячы платныя кансультацыі і прыёмы.

Ніхто не спрачаецца: немагчыма развіваць медыцыну, не рухаючы наперад навуку. А гэта патрабуе шмат сродкаў як на распрацоўку праектаў, так і на ўкараненне іх у вытворчасць. Дарэчы, апошняе абыходзіцца даражэй. Тым не менш, паколькі Беларусь не ў стане закупляць у неабходнай колькасці медыкаменты і абсталяванне за мяжой, трэба ўсур'ёз развіваць айчынную медыцынскую навуку і не шкадаваць грошай на інавацыйныя праекты. Аднак на сённяшні дзень сітуацыя, па словах дырэктара Навукова-даследчага інстытута эпідэміялогіі Леаніда Цітова, матэрыяльна-тэхнічная база беларускіх НДІ састарэла, аб'ёмы і тэмпы яе аднаўлення невысокія. Тым не менш 70 працэнтаў распрацовак НДІ эпідэміялогіі — канкрэтныя, вельмі актуальныя дыягнастычныя сістэмы, бо штогод 1,5 мільёна беларусаў пакутуе ад інфекцый рознай з'яўляюцца.

Наша беднасць, несур'ёзнае стаўленне да свайго здароўя — усёгаворачная бяда. Увядзіце сабе: 17—19

працэнтаў беларусаў (каля 1,5 мільёна чалавек) — гіпертонікі, 13 працэнтаў (каля 900 тысяч чалавек) хварэюць на ішэмію сэрца. І толькі 10—15 працэнтаў хворых атрымліваюць сапраўды эфектыўнае лячэнне (гэтыя хваробы патрабуюць перыядычнага, часам штодзённага прыёму медыкаменту). На жаль, у многіх беларусаў не хапае грошай, каб набыць неабходныя ім лекі.

Дырэктар НДІ кардыялогіі Мікалай Манак паведаміў, што ва ўсім свеце расце колькасць кардыялагічных хворых. 51 працэнт памерлых у 1998 годзе пакутавалі менавіта ад хваробы сэрца і крывянос-

ЗДАРОЎЕ НАЦЫІ — КЛОПАТ НАВУКІ

ных сасудаў. Калі казаць пра новыя распрацоўкі лекаў, на Беларусі створаны ўласны арыгінальны кардыялагічны прэпарат. Сумесна з Міністэрствам прамысловасці распрацавана і ўведзена ў дзеянне дзве апаратычныя комплексы.

Штогод у краіне робяць 300 аперацый на сэрцы. Прычым лятальнасць — чатыры-пяць працэнтаў, што набліжаецца да замежных паказчыкаў. У бліжэйшы час у Мінску ўвядуць новы аператыўны кардыялагічны модуль. Але, як сцвярджае Мікалай Манак, яго з'яўленне прынцыпова не паменшыць чаргу на аперацыі, якая складае пяць тысяч чалавек. М. Манак упэўнены: якасць працы беларускіх хірургаў-кардыёлагаў не ніжэйшая, чым у замежных спецыялістаў. Чарга ж — вынік неразвітай матэрыяльна-тэхнічнай базы. М. Манак кажа: «Чарга на бясплатную аперацыю доўжыцца некалькі гадоў. Тыя ж, хто можа заплаціць за расходныя матэрыялы (2 000 долараў ЗША), чакаюць некалькі месяцаў. Лічаныя дні спатрэбяцца на падрыхтоўку да аперацыі хворага, які поўнасцю яе аплаціць. Пры высокай якасці кошт аперацыі ў Мінску ў чатыры разы ніжэйшы за аналагічную, напрыклад, у Германіі».

метады лячэння, лекавыя сродкі, якія маюць аўтарскія пасведчанні. Застаецца актуальнай праблема эксплуатацыі апаратуры.

Кожныя 10—15 хвілін у свеце памирае 1 000 чалавек, кожны шосты — ад рака. Намеснік дырэктара па навуцы Інстытута аналогіі Аляксандр Машэўскі паведаміў, што за апошнія 25 гадоў колькасць анкалагічных захворванняў на Беларусі павялічылася ў два разы, за мінулыя дзесяць гадоў — на 30 працэнтаў.

У інстытуце распрацавана новая тэхналогія выяўлення анкалагічнай хваробы — скрынінг, антыаксідантны комплекс. Вынаходкі ў рэнтгенаграфіі дазваляюць (што вельмі важна для нашай забруджанай радыёнуклідамі краіны) паменшыць дозу апраменьвання ў час рэнтгену ў 500 разоў.

І яшчэ некалькі лічбаў, якія паказваюць, што рак можна лячыць, асабліва пры ранняй дыягностцы. Сёння ў Беларусі на ўлік 143 тысячы выпечаных чалавек, якім ставіўся анкалагічны дыягназ. 47,9 працэнта з іх перажылі крытычны рубж — пяць гадоў. Калі рак выяўляўся на першай стадыі, лічба станоўчых вынікаў выглядае так — 98,99 працэнта.

Алена СПАСЮК.

ЛЕГЕНДА АЙЧЫННАГА СПОРТУ — АНАТОЛЬ ЮЛІН

ГАЛОЎНАЯ
ВЯРШЫНЯ

Чацвёртае месца на Сусветным фестывалі моладзі было досыць ганаровым, але ўжо сярэд спартсменаў ішла чуткі, што СССР хутка ўвалюцца ў алімпійскую сям'ю і возьме ўдзел у Алімпіядзе-52. А гэта ўжо азначала істотна іншы ўзровень, іншыя вынікі і, зразумела, іншую падрыхтоўку. Каб гэта зразумець, трэба ўноў вярнуцца ў Мінск, дзе тады ў асноўным трэніравалася група Б. Левінсона, якую называлі "будучыя надзеі". Зала не стадыёна інстытута фізкультуры (20x12 метраў) у тая часы не мела не толькі душавой, але нават умывальніка. Раптам у сталіцу Беларусі прыехаў старшыня Усесаюзнага камітэта па фізкультуры і спорту Мікалай Раманаў. Ён захапіў з сабой старшыню беларускага камітэта і адразу пайшоў на стадыён. А насустрач уся група Левінсона. Раманаў пытаецца:

- Чаму такія мокрыя?
- А ў нас няма дзе памыцца.
- Хто кіраўнік?
- Вось ён.

Дык што, для членаў зборнай Савецкага Саюза вы ўмывальнік зрабіць не можаце? Так стала зразумелым, што падрыхтоўка да Алімпійскіх гульняў ужо пачалася.

І сапраўды, вясною Цімафей Лунёва і Анатоля Юліна выклікалі на ўсесаюсны трэніровачны збор у Нальчык, дзе яны аж да 1953 года праводзілі кожную вясну. Працаваў з імі трэнер зборнай Саюза Вячаслаў Садоўскі. І вось тады Юлін зразумеў, што калі ён не палепшыць свой вынік як мінімум на 2,5 секунды, Алімпіяды яму не бачыць, бо акрамя Юліна і Лунёва быў яшчэ вельмі таленавіты Юрый Літвееў, а месцаў у камандзе было няшмат, таму ўвесь час праводзіліся кантрольныя спаборніцтвы. У выніку... паехалі ўсе трое.

Успамінае Анатоля Юліна:

— На канчатковым адборы я стаў трэцім, а трэнерскі савет вызначыў маю задачу: быць у фінале шостым. І вось з Ленінграда мы поездам выехалі ў Хельсінкі. Калі выйшлі з вагона, звярнуў увагу, што ўсе мясцовыя, асабліва малыя, глядзяць на нас не як спалохана. Перакладчык патлумачыў: "Тут вядзецца прапаганда, што рускія — дзікуны, яны могуць толькі забіваць старых і дзяцей". Я яму не паверыў. І правільна зрабіў: праз некаторы час усе дзеці Хельсінкі сталі нашымі сябрамі.

Спартсмены з сацыялістычных і капіталістычных краін жылі асобна, а чацвёрта прадстаўнікоў лёгкай атлетыкі Беларусі: Міша Салтыкоў, Міша Крываносаў, Цімафей Лунёў і я — разам. І нам вельмі хацелася паглядзець на іх трэніроўкі. Тым больш мне: я ж

"капіталістаў" да таго ў вочы не бачыў. І вось аб'яўляюць: мы да іх едзем у госці на стадыён. Як прыбылі, я адразу падышоў да бар'ераў, што выконвалі практыкаванні. Яны мяне здзівілі: каб такое вытвараць, трэба дзесяць гадоў вучыцца. Ды і па сваіх фізічных даных мы ім уступалі, асабліва чарнаскурым атлетам. Цімафей жартаваў з сябе: "Самае вострае калена ў свеце", а што было рабіць мне з 172 сантыметрамі росту? Яны ж усе былі

ма. Трэба было шукаць іншыя шляхі.

— Я вырашыў давесці тэхнічнае майстэрства да такога ўзроўню, каб не быў страшны ніякі рэжым, хай нават сапернік бяжыць у 12 крокаў. Заняўшыся гэтым, я на наступны год прайграў "13-крокаваму" Літвееву ўсяго 0,2 секунды. Вось тады і

"Юлін — другая, Літвееў — пятая". Усё! Выходжу з гасцініцы, а насустрач ідзе Яўген Буланчык, з якім мы сябравалі. Я кажу яму: "Жэня, ты новага чэмпіёна Еўропы бачыў?" А ён: "Спаборніцтвы яшчэ не пачыналіся". "Нічога, заўтра я стану чэмпіёнам!"

І сапраўды, я паказаў у забегу 51,1 секунды, і трэнер сказаў, што пажадана паўтарыць гэты час у фінале. Я адказаў, што прабягу хутчэй, за 51 секунду. Літвееў ухмыльнуўся: як жа... Але ў фінале я прабегаў за 50,5 секунды, стаў чэмпіёнам Еўропы, а ўсвядоміў гэта толькі тады, калі нашы дзюраты ўвесь твар мне вымазалі губной памадай.

НОВАЕ ЖЫЦЦЁ,
АЛЕ МЭТА ТАЯ Ж

Такіх выпадкаў праяўлення лепшых байцоўскіх якасцей Анатоля Юліна мог бы расказаць сотні. Але мы вырашылі адхіліцца ад яго багатай практыкі барца за медалі і адразу перайсці да пераломнага для кожнага вялікага спартсмена моманту — рашэння "павесіць шыпоўкі на цвік". Многія з вядомых у гэты перыяд "ламаліся", не маглі прымырыцца з тым, што з вышынні ўсеагульнага прызнання і захаплення трэба было апускацца да будзённага. Але і тут Юлін пайшоў сваім шляхам: папрасіў замацаваць за ім сярэдняю школу, дзе пачаў "з нуля". І прайшло зусім няшмат часу, а яго падапечныя сталі прыкметнымі не

ЁН ПРОСТА
ЖАДАЎ БЫЦЬ
ПЕРШЫМ

значна мацнейшымі, што давала ім перавагу. Напрыклад, амерыканец Мур (мы ўпершыню гэта бачылі) пераадоляў адлегласць паміж бар'ерамі за 13 крокаў. А я бег за 15, ды і то — толькі першыя сем бар'ераў, а потым пераходзіў на 17 крокаў.

Уяўляецца, колькі часу губляў? Але я прывык змагацца да канца.

Забег свой выйграў з добрай перавагай, але праз паўтары гадзіны трэба бегчы ў чвэрцьфінале, куды трапілі па тры мацнейшыя з кожнага забегу. Зноў перамог, але ўжо са значным напружаннем. На наступны дзень — паўфінал, але калі трэнер паведаміў састаў, мне стала трохі жаліва: чацвёрта мелі вынікі лепшыя за мой. І я вырашыў (хоць і няверуючы): як Бог дасць.

Бог "даў" выдатна: свой асабісты рэкорд я палепшыў на цэлую секунду, трапіў у фінал. Як бег — не памятаю. Але пасля фінішу Мікалай Раманаў абняў нас з Літвеевым і сказаў: "Дзякуй вам, хлопцы". Юра стаў другім, я — чацвёртым.

Паколькі Юлін выступіў найбольш удапа з сямі прадстаўнікоў рэспублікі (акрамя лёгкаатлетаў, там яшчэ былі два фехтавальшчы-

зразумеў: я на правільным шляху. Філігранная тэхніка і максімальная частата бегу паміж бар'ерамі — мой шлях да перамог. У мяне ж "разыходжанне" на "гладкай" і бар'ернай дыстанцыях было ўсяго 1,2 секунды. Калі б сёння беларускія бегуны на 400 метраў, якія пераадоляюць 400 метраў за 47 секунд, мелі такую тэхніку, то яны, я ўпэўнены, паказвалі б тэхніку сусветнага класа.

1954 год стаў для Анатоля Юліна ў некаторым сэнсе пераломным. Ён закончыў інстытут фізічнай культуры, шмат чаго зразумеў у метадыцы спартыўнай трэніроўкі. І цяпер удваіх з трэнерам яны складалі дуэт, які ішоў да галоўнай мэты — чэмпіёнскага медаля. Толькі вось дасягнуць яе было вельмі няпроста. Юлін зразумеў, што значна павысіць хуткасць бегу ў 24 гады практычна немагчыма (ва ўсякім выпадку — вельмі праблематычна), таму вырашыў будаваць сваю тактыку на дзвюх складаючых: тэхнічным майстэрстве і ўменні зрабіць... немагчымае. Менавіта ў такім настроі ён прыехаў разам з Юрыем Літвеевым (які быў заўсёды першым, а Юлін — другім) у Берн, на чэмпі-

кі і вясляр), то ўшанаванні ў ўзнагарод ён атрымаў нямала. На душы было радасна і... трывожна. Сутыкнуўшыся з такімі сур'ёзнымі сапернікамі, Анатоля зразумеў, як шмат яму яшчэ не хапае. Нават "свой", Юрый Літвееў, меў лепшыя фізічныя якасці: вярнуўшыся пасля Хельсінкі, ён амаль адразу "ўлісаўся" ў 13 крокаў паміж бар'ерамі, што для "нізкарослага" Юліна было немагчы-

яна Еўропы. Швейцарскія газеты пісалі, што інтрыгі не будзе: Літвееў стане першым, Юлін — другім. Вось толькі "другі" думаў інакш.

— Я вырашыў, што калі мне дастанецца дарожка бліжэйшая, чым Літвееву, я ў яго выйграю за кошт хуткага пачатку, гэта значыць, зраблю адрыв, і Юра мяне не дагоніць. І вось перад стартам прыходзіць трэнер і гаворыць:

толькі на раённых і гарадскіх спаборніцтвах... Да яго сталі прыходзіць па парадку вядучыя лёгкаатлеты спачатку рэспублікі, а пасля і Савецкага Саюза. Таму назначэнне Анатоля Іванавіча трэнерам зборнай СССР па Беларусі было ўсім іспрынята з задавальненнем. А яго падапечныя адразу замацавалі свае пазіцыі не толькі ў зборнай СССР, але і на міжнароднай арэне. Варта прыгадаць такія імёны, як май-

стар спорту міжнароднага класа Імант Кукліч, чэмпіён Савецкага Саюза і ўдзельнік Алімпійскіх гульняў; заслужаны майстар спорту Таццяна Зеланцова, чэмпіёнка СССР і Еўропы ў бегу на 400 метраў з бар'ерамі; заслужаны майстар спорту Аляксандр Васільеў, чэмпіён СССР, пераможца мемарыялу братаў Знаменскіх, прызёр чэмпіянату Еўропы і ўдзельнік Алімпійскіх гульняў у бегу на 400 метраў з бар'ерамі; заслужаны майстар спорту Аляксандр Трашчыла, чэмпіён СССР, прызёр Еўропы і Алімпійскіх гульняў у бегу на 400 метраў з бар'ерамі; майстар спорту міжнароднага класа Таццяна Курачкіна, чэмпіёнка свету і ўдзельніца Алімпійскіх гульняў у бегу на 400 метраў з бар'ерамі; майстар спорту міжнароднага класа Уладзімір Падаляка, сусветны рэкардсмен у эстафеце 4x800 метраў...

Многія з выхаванцаў Юліна пайшлі па шляху настаўніка: сталі трэнерамі, спартыўнымі работнікамі, паважанымі ў рэспубліцы людзьмі. Так, Барыс Крыштановіч, чэмпіён Рэспублікі Беларусь у бегу на 400 метраў з бар'ерамі, зараз дзяржаўны трэнер краіны, майстры спорту Леанід Кустаў і Тамара Калеснікіна выходзяць маладых здольных бар'ерыстаў у адной спартыўнай школе... А ёсць і такія, што абралі іншую кар'еру: майстар спорту Уладзіслаў Астапенка стаў прафесарам, дырэктарам радыёлагічнага цэнтру краіны; Алег Кулінковіч — намеснік кіраўніка Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь; Міхаіл Баркун — рэктар каледжа сувязі ў Мінску, доктар навук...

Зрэшты, пералік прозвішчаў паважаных людзей, якія лічаць Юліна сваім настаўнікам, зойме больш месца, чым апісанне яго спартыўных і педагогічных дасягненняў. Мабыць, таму трэба прывесці тыя выказванні нашага героя, якія лепш за ўсё характарызуюць яго як чалавека цэльнага і прамога: "У цяперашнім свеце я ніяк не магу прыжыцца. Раней за спекуляцыю саджалі, а цяпер заахвочваюць. Але перарабляць мяне позна... Раней на істэтычных спаборніцтвах прысутнічалі ўсе: настаўнікі, дэканы, рэктар. Не гаворачы ўжо пра больш высокі ўзровень. А зараз на іх нават прадстаўнікі федэрацыі лёгкай атлетыкі няма, не тое што міністра спорту. Іх не ўбачыш і на чэмпіянаце рэспублікі.

Раней у Спорткамітэце (цяперашнім міністэрстве) працаваў я 5—6 разоў менш людзей, чым цяпер, ды і галоўны трэнер па выглядзе не толькі "кіраваў", але і сам займаўся трэнерскай працай. Іншымі словамі, я лічу: не трэба дзесяцімі неслі адно вядро вады. Вынікі ж не павысіліся, хутчэй — наадварот".

На вялікі жаль, Анатоля Іванавіча стаў радзей з'яўляцца каля бегавой дарожкі з секундамерам у руцэ. І многім стала яго не хапаць...

Юрый ВАЛОШЫН.

НА ЗДЫМКАХ: Анатоля ЮЛІН (60-я гады); Анатоля ЮЛІН і знакамітая Марыя ІТКІНА; апошні фініш А. ЮЛІНА, тут ён быў пятым.

БЕЛАРУСКІ ПОГЛЯД

У рэспубліцы ў 90-я гады, асабліва ў другой іх палове, выддзены шэраг навучальных дапаможнікаў і падручнікаў па філасофіі, сацыялогіі, паліталогіі, праву, гісторыі, падрыхтаваных беларускімі вучонымі. Гэта тлумачыцца тым, што ва ўмовах станаўлення дзяржаўнага суверэнітэту Беларусі ўзрастае неабходнасць даследавання і вывучэння аічыннай палітыка-прававой думкі. І хаця ў канцы 50-х гадоў заслужаны поспех мела манаграфія І. Лушчынскага "Нарысы па гісторыі грамадска-палітычнай і філасофскай думкі ў другой палове XIX веку", шырокую вядомасць атрымалі работы С. Сокала "Сацыялагічная і палітычная думка ў Беларусі ў другой палове XVI ст.", "Палітычная і прававая думка Беларусі XVI — першай паловы XVII стагоддзяў", С. Падокшына "Рэфармацыя і грамадская думка Беларусі і Літвы ў другой палове XVI — пачатку XVIII ст. ст." і шэраг іншых даследаванняў, дзе разглядаюцца палітыка-прававыя ідэі мысліцеляў Беларусі розных эпох, цэльнага і сістэматызаванага выдання па данай праблеме ў жанры навучальнага дапаможніка ў краіне ўсё ж такі не было. Запоўніў гэты прабел прафесар Вячаслаў ШАЛЬКЕВІЧ, які падрыхтаваў кнігу "ГІСТОРЫЯ ПАЛІТЫЧНАЙ І ПРАВАВОЙ ДУМКІ БЕЛАРУСІ". Гэтая праца — першая ў краіне і вельмі ўдалая спроба прадставіць гісторыю палітыка-прававой думкі Беларусі ў такім поўным выглядзе — ад вытокаў да канца XVIII стагоддзя.

дзяржавы — Кіеўскай Русі і прыняцце хрысціянства, аналізе ў гэтай сувязі погляды хрысціянскіх падзвіжнікаў Е. Полацкай, К. Смалыцка, К. Тураўскага і старажытных летапісы. Звяртаецца ўвага на тое, што ў гэты перыяд развілася царкоўна-палітычная ідэалогія, што знайшло свой адбітак і на абгрунтаванні ідэй Божлага паходжання дзяржаўнай улады, богападабенства

Абясцроўленыя Полацкае, Турава-Пінскае і Смаленскае княствы прыходзілі ў заняпад. Гэты факт цяжка перажывалі суайчыннікі, у тым ліку і названыя мысліцелі. Нездарма на працягу 200 гадоў — у XIII—XIV стагоддзях — у аічыннай гісторыі не зафіксавана імён, роўных Ефрасінні Полацкай, К. Смалыцка, К. Тураўскаму. Праўда, у пачатку XV стагоддзя В. Шалькевіч знаходзіць такую фігуру — балгарына Рыгора Цэмблага (1365—1419), у 1415 годзе выбранага мітрапалітам праваслаўнай царквы ў ВКЛ. Але гэта, як гаворыцца, ужо іншая песня, звязаная з фарміраваннем новага палітычнага ўтварэння — Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага.

Пасля азнамлення з гэтымі главамі прыходзіш да высновы, што асаблівасцю разглядаемай эпохі з'яўляецца росквіт палітыка-прававой думкі, усебаковае абгрунтаванне аічыннай мысліцельнасці (Ф. Скарына, С. Будны, А. Волан) ідэі прававой справядлівасці як асабага сацыяльнага інстытута, галоўнай функцыяй якога з'яўляецца гарманізацыя інтарэсаў і адносін паміж усімі грамадскімі саслоўямі. Дасягненнем данай эпохі можна лічыць і абгрунтаванне неабходнасці грамадскай згоды і класовага міру як умоў стабільнасці ў дзяржаве і грамадстве. Трэці этап у развіцці аічыннай палітыка-прававой думкі В. Шалькевіч звязвае з Контррэфармацыяй і

ная ідэяная арыентацыя А. Алізароўскага. Аднак, на наш погляд, асвятленне данага перыяду з'яўляецца больш дыскусійным. Адзначачы, што Контррэфармацыя ў Беларусі абаяралася на рэакцыйныя рэлігійна-палітычныя групы феадалаў, шляхты, манаскія каталіцкія ордэны, аўтар станоўча ацэньвае ордэн езуітаў, які, на яго думку, "актыўна ўздзейнічаў на грамадскую свідомасць у правільным накірунку". Гісторыя сведчыць якраз пра адваротнае: дзейнасць ордэна езуітаў на ніве асветніцтва садзейнічала паступоваму выцісканню старабеларускай мовы са школы. Мова К. Тураўскага, Ф. Скарыны, С. Буднага, В. Цяпінскага і Л. Сапегі заставалася моваю простага народа, а шляхта і магнаты стараліся сваіх дзяцей вучыць польскай мовай, пра што эмацыянальна пісаў В. Цяпінскі. Нам здаецца, што ў навучальным дапаможніку вышэйазначаныя акцэнты неабходна рабіць больш выразна. Чацвёрты этап гісторыі палітыка-прававой думкі Беларусі вызначаны аўтарам як палітыка-прававая думка эпохі Асветніцтва (другая палова XVIII стагоддзя). Тут даследуюцца погляды Я. Яблонскага, С. Ляшчынскага, С. Канарскага, якіх, на наш погляд, наўрад ці можна аднесці да аічыннай мысліцельнасці. У дапаможніку выкладаюцца таксама погляды Г. Каніскага, М. Пачобута, М. Карповіча, К. Багуслаўскага, Д. Пільхоўскага, С. Страйноўскага, І. Храптовіча, Тызенгаўза, Я. Ясінскага, І. Яленскага, С. Зяновіча, П. Бжастоўскага. У цэлым навучальны дапаможнік напісаны добрай беларускай літаратурнай мовай. Асабай вартасцю яго з'яўляецца бібліяграфія, падобраная да кожнага раздзела. Аўтар гарманічна злучыў навуковасць і папулярнасць выкладання, што дае магчымасць чытачу засвойваць матэрыял лёгка і з цікавасцю.

АГЛЯД ПАЛІТЫЧНАЙ І ПРАВАВОЙ ДУМКІ

Аўтар выдзяляе шэсць перыядаў. Першы — палітыка-прававая думка сярэднявекі (XI—XV стагоддзі), другі — эпохі Адраджэння і Рэфармацыі (канец XV—XVI стагоддзі), трэці — перыяд Контррэфармацыі і крызісу феадальна-прыгонніцкіх адносін (XVII — сярэдзіна XVIII стагоддзяў), чацвёрты — палітычная і прававая думка Асветніцтва (другая палова XVIII стагоддзя), пяты — палітычная і прававая думка канца XVIII — пачатку XX стагоддзяў (1795—1918), шосты — палітычная і прававая думка Савецкай Беларусі і Беларускага замежжа. Праўда, у навучальным дапаможніку разглядаюцца толькі чатыры перыяды. Аднак, ведаючы творчасць аўтара, кола яго навуковых інтарэсаў, можна спадзявацца, што завяршэнне работы будзе рэалізавана ўжо ў бліжэйшай будучыні. Разглядаючы палітычную і прававую думку Беларусі ў сярэдзіна вккі (XI—XV стагоддзі), вучоны выдзяляе два фактары яе зараджэння: фарміраванне старажытнарускай

яго зямных носьбітаў, адказнасці свецкай улады перад Богам. Падкрэсліваецца, што Е. Полацкая, К. Смалыц і К. Тураўскі, будучы вядомымі дзеячамі царквы, знаходзіліся і ў цэнтры палітычнага жыцця, чула рэагавалі на яго падзеі, уносячы ў палітыку таго часу хрысціянскія ідэі любові, заклікалі князёў да міру, згоды, асуджалі міжусобіцы. Як адзначае В. Шалькевіч, Ефрасіння Полацкая была прыхільнай увядзення хрысціянскіх прынцыпаў у дзяржаўнае жыццё. Яна выказвалася за змякчэнне жорсткіх княжацкіх законаў, за пашырэнне сацыяльных функцый дзяржавы. У прыватнасці, падтрымлівала ўвядзенне ў Кіеўскай Русі (дарэчы, упершыню ў хрысціянскім свеце) дзяржаўнай дапамогі бедным, хворым, старым людзям. На наш погляд, аналізуючы палітычныя ідэі аічынных мысліцеляў часоў Кіеўскай Русі, аўтару трэба было б засяродзіць увагу на негатыўнай ролі міжусобнай барацьбы старажытнабеларускіх княстваў.

Што датычыцца аналізу ідэй аічынных мысліцеляў у наступны пасля распаду Кіеўскай Русі час, то якраз тут праявіўся недахоп аўтарскай перыядызацыі палітычнай і прававой думкі Беларусі. Другі перыяд (канец XV—XVI стагоддзі) аўтар разглядае як развіццё ідэй еўрапейскага Адраджэння і Рэфармацыі на аічыннай глебе. Гэты перыяд прадстаўлены такімі вядомымі імёнамі, як Ф. Скарына, М. Гусоўскі, Л. Літвін, С. Будны, В. Цяпінскі, А. Волан, А. Валовіч, Л. Сапега і менш вядомымі — А. Кульба, Я. Кішка, Л. Крышкоўскі, П. Гезка, М. Чаховіч. Некаму з гэтых мысліцеляў аўтар адводзіць параграф (Ф. Скарына, М. Гусоўскі, М. Літвін), ідэі іншых прадстаўлены ў пэўнай сувязі, а аналіз поглядаў Льва Сапегі прысвячаецца цэлай главе. Відаць, да гэтага аўтар падахоўваў і тое, што размова ішла пра персаналі рознай велічыні і той аб'ём навуковага матэрыялу, які знаходзіўся ў распараджэнні аўтара.

крызісам феадальна-прыгонніцкіх адносін (XVI — сярэдзіна XVIII стагоддзяў). Ён адзначае, што на змест творчасці аічынных мысліцеляў гэтага часу паўплывалі крызісныя працэсы ў эканамічным і палітычным жыцці Рэчы Паспалітай, якія акрэсліліся ўжо ў пачатку XVII стагоддзя і няўхільна нарасталі ў наступным. Аднак, нягледзячы на ціск з боку каталіцкай царквы, і ў гэты перыяд аічынныя мысліцелі падымалі і творча развівалі арыгінальныя палітычныя і прававыя ідэі. У полі зроку аўтара дапаможніка знаходзіцца палітыка-прававая ідэя П. Скаргі, К. Астрожскага, С. Зізана, М. Сматрыцкага, А. Філіповіча, А. Алізароўскага, К. Лышчынскага, С. Полацкага і іншых. У рабоце выяўляецца сувязь ідэйных поглядаў К. Лышчынскага са спадчынай мысліцельнасцю Адраджэння, аднаснась С. Полацкага ідэалогіі асветніцкага абсалютызму ў Расіі, перакананасць А. Філіповіча ў перамозе ідэй адзінства славянскіх народаў, прагрэсіўна антыфеадаль-

Уладзімір МЕЛЬНІК, Аляксандр КОЗЕЛ.

3 АРХІВА

Прафесар БРАЊІСЛАЎ ЭПІМАХ-ШЫПІЛА († 4 IX, 1859 — † 6 VI 1934)

Браніслаў ЭПІМАХ-ШЫПІЛА: «ЖЫВУЧЫ Ў БЕЛАРУСІ, АДЧУВАЎ СЯБЕ ШЧАСЛІВЫМ...»

1930 года крмінальная справа па яго абвінавачванні была спынена, і ён вызвалены. Разам з ім пазбеглі судовай расправы яшчэ 18 чалавек. Астатніх прыгаварылі да розных тэрмінаў зняволення ў канцлагеры альбо высылцы.

Вызваленне не прынесла Б. Эпімах-Шыпілу заспакоенасці: забаранялася жыць у Мінску, а значыць і працаваць. Восенню 1930-га ён вярнуўся ў Ленінград, дзе праз 4 цяжкія гады, 6 чэрвеня 1934 года, памёр.

У матэрыялах па справе "Саюза вызвалення Беларусі", што захоўваюцца ў архіве КДБ Рэспублікі Беларусь, ёсць 4 паказанні Б. Эпімах-Шыпілы. Яны датаваны 7 жніўня, 2, 3 і 14 верасня 1930 года. Паказанні 7 жніўня, 2, 3 верасня аўтабіяграфічнага характару і вельмі цікавыя сваёй хранікальнай дакументальнасцю. Апошняе, ад 14 верасня, адрозніваецца ад папярэдніх. Пры яго чытанні ўзнікае сумненне ў тым, што яно напісана самастойна, без наісцы з боку следства. Асабліва выказванні аб контррэвалюцыйным нацыянал-дэмакратычным беларускім шавінізме — тыповыя для многіх паказанняў па справе "СВБ".

Паўстае пытанне, дзеля чаго следству гэта спатрэбілася, калі справа ўжо была спынена. Магчыма, падтурхоўвала адсутнасць "пакаення". І Эпімах-Шыпілу прымуслі гэта зрабіць хаця б 14 верасня.

Паказанні ад 7 жніўня, 3 і 14 верасня друкуюцца ў перакладзе з рускай на беларускую мову.

Нона ВАСІЛЕўСКАЯ.

АДЧУВАЎ СЯБЕ ШЧАСЛІВЫМ...

* 2 верасня 1930 г. Я, Браніслаў Ігнацьвіч Эпімах-Шыпіла, радзіўся на Падзвінні былога Лепельскага павету Віцебскай губерні, з бацькоў земляробаў, у 1859 годзе. Калі мне было год ці паўтары гады, бацькі мае з Падзвіння пераехалі ў фольварак Залесе каля Ветрына. Тут я правёў сваё дзяцінства, пасвіў гусей, а потым дробную жывёлу да 9 гадоў, калі памёр мой бацька, пакінуўшы ўдавой матку і дваіх малодшых маіх братоў. Пасля гэтага ўскорасці ўзяў мяне на выхаванне родны дзядзька мой Фадзей Вікенцьевіч Эпімах-Шыпіла, які быў цывільным інжынерам у Рызе, чалавек не жанаты. Ён аддаў мяне ў прыгатаўчую клясу Рызскай Александрэўскай гімназіі. Спачатку ён плаціў за мяне і карміў, але праз год ці паўтара, як сірата і за добрае вучэнне я быў свольнены ад платы за вучэнне і пачынаючы з трэцяй клясы стаў сам даваць урокі і апачваць сваё утрыманне. У 1880 годзе скончыў я гімназію і на сабраныя грошы паехаў ва Універсітэт у Пецярбург, дзе і паступіў на гісторыка-філелёгічны факультэт. Як акончыўшы з залатым медалём я быў свольнены ад платы за слуханне лекцый і атрымаў, так званую тады, Імператарскую стыпендыю ў 100 руб. у год. Меўшы рэкамэндацельны ліст ад быўшага вучыцеля майго Янчэвецкага да яго прыцеля Палевога я быў прыняты паследнім на кватэру з умовай займацца з яго дзвюма сынамі, з каторых адзін быў у гімназіі, а другі — у кадэцкім корпусе.

У Петра Мікалаевіча Палевога, вядомага літэратара, пражыў я, такім чынам, два гады. Зарабляючы ўрокам і я меў магчымасць утрымліваць матку і двух малодшых братоў сваіх, з якіх адзін скончыў гімназію і

паступіў ва ўніверсітэт, але з недахопу сродкаў мусіў пакінуць яго і паступіць у Казенную палату на службу, а другі, пазбаўлены здольнасці да навукі чучэ здолее скончыць гарадское вучылішча і паступіў на службу на жалезную дарогу кандуктарам.

У 1885 г. скончыў я Універсітэт са ступенню кандыдата гісторыка-філелёгічных навук і пасля прэдстаўлення дысыртацыі атрымаў дып-лём. Абраўшы з трэцяга курса сваёй спецыяльнасцю клясычную філелёгію я думаў быць прападавацелям грэцкай і лацінскай мовы, а таксама іх літэратур у гімназіі, але дзеля гэтага трэба было яшчэ практыкавацца і здаць педагогічны экзамен, пасля чаго я атрымаў ад Палечыцеля Пецярбургскага пасведчанне на права прападаваць у гімназіях і прагімназіях памянёныя прадметы. Але з прычыны таго, што я па дакументам лічыўся каталіцкай веры і быў не велікарускага паходжання, бо ўсіх каталікаў тады лічылі за палякаў, мне ўсюды адмаўлялі.

Пяць гадоў ня мог я нідзе атрымаць месца вучыцеля і мусіў прабівацца то прыватнымі ўрокамі, то работай, якая даставалася па вольнаму найму. Так, быў я каля года памочнікам рэдактара журналу Міністэрства шляхоў зносін, паўтара года ўчыцелям у князёй Куракіных в Моголском уездзе Яраслаўскай губерні, настаўнікам у Грэйга — члена Савета Міністэрства фінансаў. Пасле паступіў я па вольнаму найму ў бібліятэку Пецярбургскага ўніверсітэта, калі яна пераносілася ў новае памяшчэнне.

Праслужыўшы два гады па вольнаму найму, я, нарэшце, быў залічаны ў штат памочнікам бібліятэкара. На гэтай службе я праслужыў да 1925 года і гэта была мая галоўная служба. Апрача яе я меў урокі ў

мужской гімназіі пры касцёлы Свят. Кацерыны, дзе прападаваў лацінскі і грэцкі языкі больш 20 гадоў.

У 1907 г. быў запрашаны ў Імператарскую рымска-каталіцкую Духоўную Акадэмію чытаць лекцыі па грэцкаму языку і літэратуры, прабыў лектарам 10 гадоў. Больш 10 гадоў састаяў лектарам лацінскай мовы клясычных літэратур на вячэрніх агульна-адукацыйных курсах Чэрняева. Чатыры гады выкладаў лацінскую мову ў жанскай гімназіі Могілянскай "Новая Васілеостраўская школа". Каля трох лет вучыў у Беларускай гімназіі ў Ленінградзе (Пецярбургу. — Н. В.) беларускую мову і літэратуру і яшчэ ў некаторых школах.

Жывучы ў Ленінградзе больш чым 40 гадоў я трымаў у сябе земляноў-беларусаў, каторыя вучыліся ў высшых установах Ленінграда, або працавалі на фабрыках. Кватэра мая была, можна сказаць, клямам беларускім у Ленінградзе. Кожную суботу сабіраліся ў мяне землякі пагутарыць аб сваім краі, папечыць беларускія песні, некаторыя прыносілі свае вершы, апавяданні, напісаныя па-беларуску і чыталі іх перад усімі. Усе чуліся тут як у сябе дома на Радзіме. Апрач гэтага ладзілі мы беларускія ігрышчы: наймалі залю і раз у год ігралі дзеля шырокай публікі беларускі тэатр, каторы дужа падабаўся і аб каторым заўсёды бывалі прыхільныя водзівы ў Ленінградскай прэсе, якая называла іх "уютным беларускім уголкам".

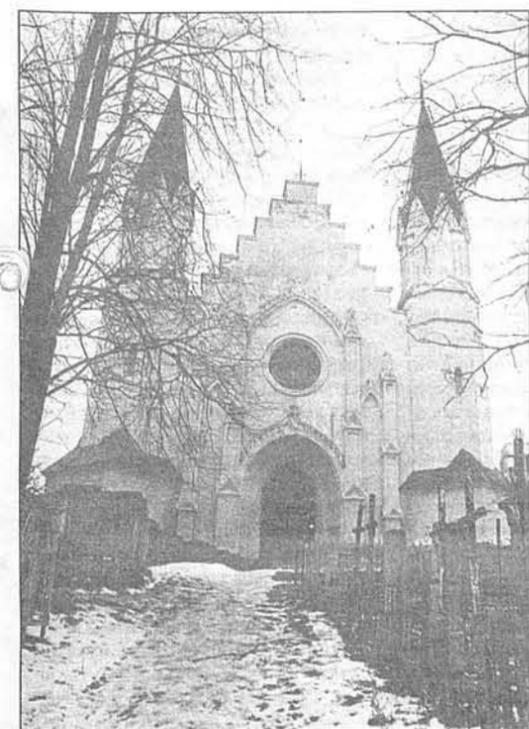
Пачынаючы з 1905 г., калі нарэшце скасавана была забарона беларускага друку, калі беларусы свабодней уздыхнулі, я разам з некаторымі таварышамі асновалі выдавецтва таварыства "Загляне сонца і ў наша ваконца".

P.S. Захаваны правапіс арыгінала.

(Працяг будзе).

СПАДЧЫНА

Чалавек, які пражыў большую частку свайго жыцця, абавязкова пачынае цікавіцца адносінамі да сябе сваіх дзяцей і ўнукаў. У гэты час з куткоў яго памяці ўсё часцей выплываюць успаміны пра бацькоў і дзядоў, іх жыццёвую мудрасць і ўменне ўсё ў гэтым жыцці абгрунтаваць. Сама па сабе прыходзіць пара падвесці вынікі свайго жыцця. Што пасля мяне застаецца? Ці магчыма быць спакойным за сваіх дзяцей і ўнукаў?

нікамі экспазіцыі, як і самога музея, былі Юрый Карачун, яго намеснік Ірына Панышына і загадчык філіяла Таццяна Сцёпіна. Яны добра ведалі музейную справу, каштоўнасць калекцыі, якую мелі намер выстаўляць.

Шмат дарог прыйшлося праехаць і прайсці супрацоўнікам музея, у ліку якіх бы-

сабе жыллё, вырошчвае хлеб і лён, здабывае гліну, каб зрабіць посуд і зварыць у печы ежу.

Вялікая калекцыя ўжытковых рэчаў ад знакавых да будзённых прыцягвае наведвальнікаў той цеплынёй, якую набылі калісьці ад рук нашых продкаў і захоўваюць праз доўгія гады: плеценыя з лазы кошыкі, точаныя верацёны і разныя прасніцы, ступкі і лыжкі, тканыя паяскі і гліняныя збанкі ды міскі. Многае з таго, што сяляне выраблялі зімовай парой сабе і іншым на патрэбу, нам даўно знаёмае.

РАЎБІЦКІ МУЗЕЙ

Гэтыя пытанні паўсталі перада мной, калі пачала працаваць у аддзеле народнага мастацтва Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, дзе сустрэлася з невядомымі для мяне па тых часах сялянскімі вырабамі. Звычайна мастацтвам лічыліся творы прафесійных мастакоў: жывапісцаў, скульптараў, майстроў дэкаратыўна-прыкладнага ўхілу. Размовы пра выставы ў вядомых музеях Саюза былі з'явай амаль будзёнай. Так, мы ездзілі ў Эрмітаж — паглядзець (тады матэрыяльныя магчымасці дазвалялі гэта зрабіць нават студэнтам). У краязнаўчы музей часцей за ўсё вадзілі малодшых школьнікаў. Сярод дарослых аматараў сялянскай культуры быту налічвалася няшмат. Ды і прадстаўлена яна была ў экспазіцыях музеяў не лепшым чынам. Больш таго, усё, што тычылася вёскі, лічылася "бескультур'ем". Сама ж вёска імкнулася падпарадкавацца гарадскому ладу. І, мабыць, мне небам наканавана пайсці далей па "сялянскай сцяжыніцы", нарэшце вывучыць тое, што павінна была ведаць з маленства — мае бацькі жылі ў вёсцы.

У той час мастацкі музей рыхтаваўся адкрыць свой філіял у адрэстаўрыраваным былым культурным будынку сярэдзіны XIX стагоддзя ў Раўбічах — Музей беларускага народнага мастацтва з твораў сялянскага ўжытку, якія знаходзіліся дагэтуль у сховішчах. Асноўнымі ствараль-

ла і я. А там, кажучы словамі беларускай прымаўкі: "Што ні край, то звычай! Што ні сяльцо, то нараўцо!"

Калекцыя святочнага адзення канца XIX — пачатку XX стагоддзяў, сабраная з розных куткоў Беларусі, якая вельмі дакладна дае ўяўленне пра мастацкі густ і майстэрства сялян, зрабілася асновай нашай пастаяннай экспазіцыі. Кожная рэч святочнага сялянскага ўбору, асабліва жаночага, адпавядала якамі ўсталяванаму мясцоваму парадку выканання, каб, скажам, на кірмашы досыць было зірнуць і адразу пазнаць, адкуль прыбылі госці.

З рук у рукі, з пакалення ў пакаленне перадаваліся не толькі майстэрства, але і гісторыя свайго роду ад сёмага калена. З чатырох год дзяўчат і хлапчукоў пачыналі выходзіць як будучых гаспадынь і гаспадароў, разумець сваё прызначэнне на зямлі.

Да вяселля, вяршыні жыцця, дзяўчына рыхтавалася доўга, складаючы ў скрыню ўсё, што на працавала ўласнымі рукамі. Да вяселля рыхтаваўся і хлопец, разам з бацькам авалодваў навукай пра лес, без якога тады немагчыма было жыць. У нас казалі: "Беларус на дрэве нараджаецца, на дрэве і на той свет адпраўляецца", бо і хата, і царква, лыжка і крыж, стол і лаўка, калыска і труна — усё выраблялася з дрэва.

Скарыстоўваючы дары прыроды дзеля свайго патрэбы, нельга крывіць душой, браць болей, чым здолеш апрацаваць і спажыць. "Лес крадзе — поле бачыць, поле крадзе — лес бачыць" — гэта пра крыштальную чысціню чалавека, які павінен жыць на зямлі, дзе ёсць поле і лес, дзе чалавек будзе

Кожны ведае, што такое набожнік і якое значэнне мае для чалавека ручнік. Гэта другі пасля хлеба асноўны сімвал. "Без ручніка беларусу ні нарадзіцца, ні памерці нельга".

Народжанага прымалі на рукі, агорнутыя ручніком, і труну ў яму таксама на ручніку апускалі. А вясельныя ручнікі? Колькі іх трэба было дзяўчыне на працаваць, каб выглядаць спраўнай гаспадыняй!

Даўнія і сучасныя ручнікі са славуных вёсак Неглюбка і Моталь, як і традыцыйныя рознакаляровыя поцілкі і дываны, з'яўляюцца таксама незаменнымі экспанатамі ў нашым музеі.

Асобная размова пра культуравыя рэчы. Яны прадстаўлены традыцыйнай народнай скульптурай і арнаментальнай разьбой. Гэта распяціці, вобразы евангелістаў і апосталаў, святых, царскія брамы XVII—XIX стагоддзяў. Найвялікшую цікавасць уяўляюць царскія брамы, сплеценыя са звычайнай жытняй саломы — рэчы унікальныя. Ніводзін у свеце народ не дацяміў бляск розных пазалочаных іканастасаў замяніць бляскам "залатой" саломы. А вось у беларускіх вёсках Лемяшэвічы Пінскага і Вавулічы Драгічынскага раёнаў нарадзілася такое цікавае вынаходніцтва.

Болей за семдзсят выстаў прайшло ў музеі. Калі зямлю не засяваць, яна зарасце пустазеллем. Так і з народным мастацтвам. Што ж тады застаецца ад нас?

Валянціна ПІСАРЭНКА.

НА ЗДЫМКАХ: экспанаты музея.

Фота Віктара СТАВЕРА.

ДЭБЮТ

ПРАДРАКАЕ НЕБА

Гэта першыя вершы маладой беларускай паэтки, яе шчыры і чуллывы запевы, які становіцца і дэбютам нашай маладой паэзіі новага, XXI стагоддзя...

Дэбют атрымліваецца, як падаецца, шматпаказальным, сімвалічным. Многія крытычныя і чытацкія дапушчэнні аб тым, што на скрыжаванні эпох паэзія мусіць відазмяняцца, "увіртуальнівацца", крочыць — хоць і міжволі — да няпэўных міражоў постмадэрнізму, — не ва ўсім спраўджваюцца. Паэзія застаецца паэзіяй, пачуццём, метафара — метафарай. Слова паэтычнае хоча кранацца ўзнёслага, вечнага. Як і некалі беларускія ўзвышаўцы 20-х, як яшчэ нядаўна паэты 60-х—70-х, сваімі першакрокамі маладая паэзія XXI стагоддзя сведчыць пра сваё імкненне асвойваць найперш далячыні духоўныя, нябесныя. Яскравы прыклад — вершы Алесі Чабатар.

Алеся Чабатар — студэнтка III курса аддзялення беларускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта БДУ, факультэта, які накіраваў у свет цэлыя пакаленні літаратараў. Дзесяцігоддзі існавала там студэнткае літаратурнае аб'яднанне "Узлёт", якое і акрыляла да першапублікацый, прарочыла і торыла маладым дарогу ў творчасць (намаганнімі кіраўніка "Узлёту" — навукоўца і паэта Алега Лойкі — выдадзены некалькі паэтычных зборнікаў літаб'яднання).

Усё гэта, на жаль, застаецца ў гісторыі. Аднак нашае сёння запэўнівае ў тым, што "ўзлётна-ўзвышэнская" традыцыя — мацней часу, дужэй эпохі". Як і дзесяцігоддзі таму, на універсітэцкім філфаку з'яўляюцца вершы ўзнёслага кшталту — як верш "Жаданне вышыні" Алесі Чабатар, нараджаюцца летуценні вершам "кранацца аблокаў".

Шлях да паэтычных нябесаў — вечны шлях. Кожнае ўзыходжанне па ім — і новае, і найпросте. "Зямля вучыць палёту". І хочацца пажадаць маладым ікарарам, каму "неба прадракае" паэтычную дарогу, урэшце пра гэтае неба не забыць...

Алесь ПАШКЕВІЧ,
пісьменнік, кандыдат філалагічных навук.

Алеся ЧАБАТАР

БАРАНІ МЯНЕ

Барані мяне, Божа, грэшную,
пасля соенць старых пакут,
не апошнюю і не першую,
уюбёную ў родны кут.
Барані мяне, Божа, жорсткую —
зноў падчас барацьбы
загартоўваю памяць вострую
супраць няпраўды, ілжы.
Барані і слабую, Божа,
знявачаную шляхамі:
па-над Шчарай, Прыпяццю,
Сожам —
з усімі маімі грахамі.

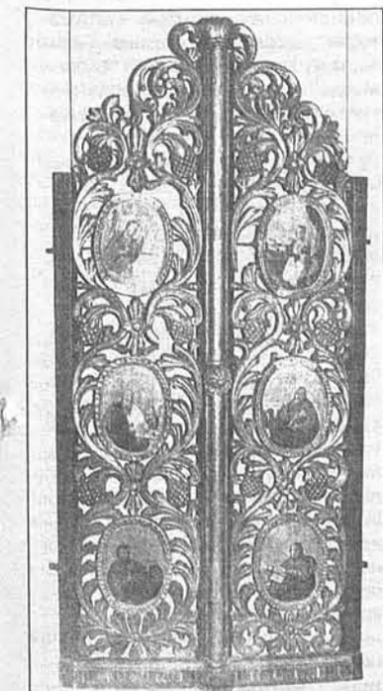
па срэбных зорах да цябе
ці прыбягу да рання?

Мае жаданні — толькі абалонка,
пазбаўлена вонкасці,
таму іх хаваю таропка
ад бессаромнай звонкасці...
Некаторым забаронена
нават кранацца жартаў, —
але большасці ўсё ж дазволена
ў зоркі пераўтварацца.

Я сканаю ў цемры света —
хай мяне пазбавяць болю
тыя, хто ведае гэта:
мне не ўвакраснуць болей.
Мне прадракала неба
загінуць у промнях сонца,
па чорнай, самлепай глебе
буду паўзці бясконца.
Рукі раскіну — хмары,
погляд спіну на зорках,
буду ляцець апантана
да першага золку —
пакуль не пачую вечны
плач-запавет жураўліны, —
накіне журба на плечы
хустку з чорнай тканіны.

Я прыпынюся —
аб чымсьці гамоніць хмара.
Не адракуся
думак сваіх апантаных.
Я запытаю
неба аб вечнай долі —
не забываю
кімсьці забытай волі.
І схамянуся:
плячыма цяжар адчую.
Не адракуся —
дамавіну нясу святую.

Я да цябе прыходжу ў сне,
схаваўшыся пад белым шалем,
калі цвіце зямля ў вясне, —
прыходжу ў стомленым адчаі...
Павекі жалю раскіну,
нектар засвеціцца на вуснах.
Руку халодную вазьму —
табе не снілася спакуса?!
У шчасці, радасці, журбе,
ў суценцы колеру спаткання

ПРЕЗЕНТАЦЫЯ

«СВЯТЛО

РАДЗІМЫ»

Дзеля пашырэння дапамогі ў развіцці нацыянальна-культурнай дзейнасці беларусам замежжа па ініцыятыве беларусаў Латвіі і Эстоніі створана міжнародная грамадская арганізацыя "Асацыяцыя "Святло Радзімы", асноўная мэта якой не толькі захаванне традыцыйнай духоўнай і матэрыяльнай культуры ў замежжы, але і садзейнічанне стварэнню беларускіх інфармацыйна-культурных цэнтраў, развіццю гандлёва-эканамічных сувязей, стварэнню гандлёвых дамоў у іншых краінах. На грамадскіх пачатках старшынёй праўлення асацыяцыі абраны Аляксандр БІЛЫК, старшыня Дзяржаўнага камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь, член-карэспандэнт Міжнароднай акадэміі па вывучэнню нацыянальных меншасцей, выканаўчым дырэктарам — Ніна ПЕТУХОВА.

Праўленнем асацыяцыі, у якое ўваходзяць дасведчаныя спецыялісты па праблемах беларускай дыяспары, а таксама вопытныя юрысты і эканамісты, распрацаваны асноўныя праграмы дзейнасці асацыяцыі.

*** СПАДЧЫНА.** У рамках праграмы мяркуецца здзяйсненне сумесных праектаў з беларускай дыяспарай па захаванні традыцыйнай беларускай культуры, духоўных і матэрыяльных каштоўнасцей беларусаў у іншых краінах свету, аказанне дапамогі нацыянальна-культурным аб'яднанням Рэспублікі Беларусь, аднаўленне помнікаў архітэктуры, культурных збудаванняў у Беларусі, рэстаўцыя культурных каштоўнасцей, арганізацыя разнастайных мерапрыемстваў.

*** АД РОДНЫХ НІЎ.** Праграма ставіць сваёй мэтай распаўсюджванне інфармацыі пра Беларусь, азнаямленне з яе сучасным жыццём, распрацоўку турыстычных маршрутаў, развіццё сувязей прадстаўнікоў нацыянальных меншасцей рэспублікі з краінамі свайго гістарычнага паходжання.

*** ДЗЕЛОВАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА.** Мэта праграмы — інфармацыйная падтрымка бізнесу выхадцаў з Беларусі, якія пражываюць за яе межамі, аказанне канкрэтных паслуг прадпрыемствам па эфектыўнаму вядзенню бізнесу на Беларусі, абмену ідэямі паміж удзельнікамі ствараемай інфармацыйнай сеткі, садзейнічанне атрыманню кансультацый і падтрымкі з боку дзяржаўных устаноў і прадпрыемстваў і гандлёвых дамоў.

*** ДЗЕЦІ.** Праграма накіравана на спрыянне арганізацыі здаравяўлення дзяцей з Беларусі ў іншых краінах, адпачынку дзяцей беларусаў з-за мяжы ў Беларусі.

*** АДУКАЦЫЯ.** Праграма мае на мэце падтрымку беларускамоўных школ і факультатываў у замежжы. А таксама садзейнічанне стварэнню ўмоў для вывучэння родных моў, гісторыі, культуры для прадстаўнікоў нацыянальных меншасцей у Беларусі.

*** ПАМЯЦЬ.** Арганізацыя догляду за месцамі пахавання родных і блізкіх па даручэнню замежных суайчыннікаў. Дапамога ў складанні радаводаў.

*** ГАРМАНІЧНАЕ РАЗВІЦЦЁ.** Падтрыманне і развіццё здаровага ладу жыцця. Духоўнае і фізічнае ўдасканаленне. Стварэнне клуба "ЭКСІД".

Нарачанскі край. За прыгажосць яго называюць беларускай Швейцарыяй. Дарэчы, тут захаваліся помнікі архітэктуры XVII—XX стагоддзяў. Штогод сюды прыязджаюць турысты з розных краін свету, каб адпачыць, пакатацца на яхце і парыбачыць.

Бярэзінскі бясферны запаведнік. Цудоўны куток жывой прыроды, дзе на лясных сцэжках можна сустрэць мядзведзя, ваўка ці лася, успудзіць у прыбрэжных зарасніках качынае сямейства, паслухаць любоўную песню глухара. Многім гасцям з Эстоніі, Латвіі, Літвы, Польшчы, Германіі, Францыі падабаецца цудоўны адпачынак, паляванне, дабытыя шыкоўныя паляўнічыя трафеі. А яшчэ ў царстве лесу знаходзіцца вельмі прыгожы гасцінны комплекс, у якім ёсць рэстаран з нацыянальнай кухняй, бар, сауна.

Не менш цудоўнае месца для адпачынку і палявання — нацыянальны парк "Браслаўскія азёры". Тут водзяцца ласі, мядзведзі, бабры, выдры, барсукі, норкі, рысі, буслы, магчыма паляванне на лася, казулю, кабана, ваўка, зайца, лісіцу, гусей. Ні з чым непараўнальная прыгажосць прыроды прыцягвае сюды не толькі турыстаў, але і паэтаў, мастакоў.

Полацк — калыска беларускай дзяржаўнасці... Старажытны горад Усходняй Еўропы, якому больш за адзінаццаць стагоддзяў. Ён захаваў сваё непаўторнае аблічча, помнікі духоўнай і матэрыяльнай культуры — сведчанне таленту і працавітасці папачан. Гісторыя Полацка з'яўляецца адлюстраваннем лёсу беларускага народа, тут заўсёды мірна ўжываліся розныя рэлігіі: праваслаўе, каталіцызм, іудаізм, уніяцтва, пратэстантызм. Сафійскі сабор, пабудаваны па заказе Усяслава Чарадзея ў XI стагоддзі, і музыка, якая гучыць пад яго купалам,

Спаса-Праабражэнская царква з яе фрэскамі даюць магчыма скарэй непаўторную чароўнасць старажытнага горада. Натхняльніца будаўніцтва царквы была легендарная полацкая манахіня-асветніца Ефрасінія Полацкая.

Мір — паселішча, вядомае ва ўсім свеце сваім замкам, архітэктурным помнікам XVI стагоддзя.

Нясвіж — былая рэзідэнцыя князёў Радзівілаў. Тут можна ўбачыць палацапаркавы ансамбль, фарны касцёл, былы кляштар бенедыкцінак, іншыя грамадскія, культурныя і абарончыя збудаванні.

Валожын, Пінск, Мір, Шклоў, Бабруйск — найбольш вядомыя цэнтры яўрэйскай культуры. Праграма паездкі сусветна вядомых дзеячаў яўрэйскай культуры, навукі, палітыкі — урадженцаў Беларусі можа быць складзена па жаданню.

Азначаныя праграмы рэалізуюцца пры ўзаемадзейні з дзяржаўнымі арганізмамі, дыпламатычнымі прадстаўніцтвамі, грамадскімі аб'яднаннямі.

Асацыяцыя створана для вас, паважаныя суайчыннікі. Мы запрашаем вас да ўдзелу ў ажыццяўленні праграм і чакаем прапаноў аб сумесных праектах.

Наш адрас і тэлефоны:
220029, г. Мінск, вул. Камуністычная, 11-411.
Т. 213-44-17, 284-63-44.

НАТАТКІ ЯЎГЕНА ЛЕЦКІ

(Пачатак на 1-й стар.)

І на завяршэнне пра некалькі віншаванняў з Расіі і Украіны. Імя Міколы Нікалаева, доктара гістарычных навук, адказнага супрацоўніка Расійскай нацыянальнай бібліятэкі ў Пецярбургу, аўтара грунтоўнай арыгінальнай кнігі "Палата рукапісная", на Беларусі добра вядомае. Цяпер на аснове сваёй доктарскай ён падрыхтоўвае новую кнігу. А ў пошуках разрабаванай і раскіданай па свеце старажытнай беларускай рукапіснай спадчыны куды толькі ні трапляе. Напрыканцы года мінулага апынуўся ў Нямеччыне, адкуль я і атрымаў ад яго вестку. "Ужо месяц жыю ў Дзюсельдорфе — нарэшце стамаўся ад новых (нямецкіх) уражанняў і ўзяўся Вам напісаць. Сярод новых уражанняў — знаёмства з нямецкім кніжным рынкам. Усё тут, здаецца, ёсць. Але новыя кнігі з'яўляюцца і (!) разыхо-

паў па-беларуску, усіх нас уражвала.

Потым у "Мастацкай літаратуры", дзе я ўзначальваў рэдакцыю, выходзіла кніга А. Каўкі "Тут мой народ" — смелая, прынцыповая, па канцэпцыі арыгінальная, усеі сваёй сутнасцю спрэс беларуская. Час быў для такіх выданняў спрыяльны (пачатак перабудовы), і таму яна ішла, хоць і тугавата, але наперад і, галоўнае, без вырэзвання жывога. Бо ў тадышнім Галоўліце ўжо на месца рэтраградаў прыходзілі маладыя і разумныя людзі. Карыстаючыся нагодай, добрым словам хачу згадаць імя нашай колішняй куратаркі, па-жагоўку прывабнай і яркай асобы спадарыні Кузьміной. Праўда, над ёю было яшчэ вышэйшае начальства. У асноўным удалося пераканаць і яго. Адзінае, з чым ніяк не маглі змірыцца, дык гэта з публікацыяй у кнізе фота сярбоў сакратарыята Рады БНР; здымак гэты Каўка ўводзіў ва ўжы-

ДОТЫК

дзяцца. Шаленства "міленіўма" (2000 год ад нар. Хрыста) тут ужо пачалося. Мноства альбомаў і кніг, якія "падытожваюць".

Я думаю пра тое, што Беларусь здарылася ў гэтым тысячагоддзі стаць асобнай дзяржавай. Але будаваць дзяржаўнасць — справа часу.

Нашым (мой + Ваша выдавецтва) укладам мог бы быць новы праект: гісторыя дыпламатычных адносін Вялікага княства Літоўскага і Маскоўскай Русі (дапятроўскі перыяд). Гэта была б публікацыя цікавага помніка часоў Аляксея Міхайлавіча (бацька Пятра I) (кніга для карыстання царскай сям'і і дыпламатаў — Пасольскага прыказа). Зараз 2 экзemplары ў Санкт-Пецярбургу і 1 — у Маскве. Больш няма. Кніга рукапісная. Тут партрэты ўладароў і гербы тых дзяржаў, з каторымі Масква мела адносіны. Сярод усіх — ВКЛ і Карона. ВКЛ на першым месцы. Пункт погляду — афіцыйны маскоўскі цароў. Партрэты (6) + гербы (8) былі б фэйным фонам да тэксту (пераклад на сучасную бел. мову...) Аб'ём — невялікі. Толькі колер. Падручнік для падрыхтоўкі беларускіх дыпламатаў. Для карыстання гісторыкаў. Для самасцвярджэння. 20 ілюстрацый + 2 аўтарскія аркушы тэксту. Усё! Але вельмі важная справа. Першая публікацыя! Напішыце, як зацікавіліся.

Шчаслівага Новага года!
Ваш Мікола Нікалаев!

Імя Аляксея Каўкі ўжо згадвалася на пачатку публікацыі. Кандыдат гістарычных, доктар філалагічных навук А. Каўка працуе ў Інстытуце славянства ў Маскве і з'яўляецца ў навуковым свеце бясспрэчным аўтарытэтам у беларускіх справах, а ў грамадскіх — сярод сваіх землякоў-суродзічаў.

Сяброўства наша налічвае шмат часу і запачаткавалася з Дома літаратара, дзе я ўпершыню (а гэта было з трыццаці ці і больш мо гадоў назад) убачыў і пачуў яго — у росквіце фізічных і духоўных сіл, строінага і выразнага сваім скульптурным абліччам, з звычайным нутраным голасам. Ужо адно тое, што чалавек, які даўно пакінуў Беларусь і апошнім часам працаваў на адказнай дыпламатычнай пасадзе ў Польшчы, але высту-

так упершыню. Потым, як вядома, ён тыражыраваўся сотні, а мо і бётай разоў. "Хоць бы яны не так эфектна выглядалі!" — са шкадаваннем заўважалі адказныя асобы. А што было рабіць: не станеш жа іх, прадстаўнікоў беларускай інтэлектуальнай эліты, арыстакратаў духу, пераадзяваць у традыцыйныя нацыянальныя світкі ды кажухі і перабуваць у лапці! Паралілі на гэты конт звярнуцца ў ЦК КПБ, дзе пытанні культуры і літаратуры ў той час веў цяперашні пасол у Румынію Анатоль Бутэвіч, з якім мы амаль аднагодкі і вучыліся разам на філфаку ўніверсітэта. А таму былі амаль што запанібрата. "Рады быў бы дапамагчы, ды не маю права па цяперашнім часе ўмешвацца і дыктаваць сваю волю", — кажучы так, Анатоль Іванавіч хітравата паглядаў на мяне. — Так што, Яўген, калі лічыш патрэбным і ў гэтым сапраўды перакананы — бяры адказнасць на сябе...

Шмат новага, цікавага і для беларускага духоўнага самаствярджэння значнага апублікаваў Аляксей Каўка ў выдадзеных яго стараннем і рупнасцю зборніках "Скарыніч", якія таксама праходзілі па нашай рэдакцыі. На жаль, з прыходам у выдавецтва новага дырэктара Георгія Марчука выпуск "Скарыніча", гэтага адзінага маскоўска-беларускага культурніцкага праекта, быў спынены, мяне з загадчыка спачатку знялі, а потым і ўвогуле з працы звольнілі, а наступнай аўтарскай кнізе Каўкі, якая значылася ў планах "Мастацкай літаратуры", дарогу перакрылі. Такім чынам, ягоныя дзве кнігі "Будам жыць" і "Жывом" з'явіліся крыху пазней у прыватным смаленскім выдавецтве.

Сярод беларусаў замежжа не ведаю больш за яго неспакойнага і гарачага характарам (што асабліва наглядна выяўляецца падчас вусных выступленняў) чалавека, які быў бы так апантаны ідэяй вольнай і незалежнай Беларусі і, вобразна кажучы, гарэў на вачах. А такое "самаспальванне" небяспечнае. На жаль, сэрца майго слаўнага сябра дало збой. Ды будзем спадзявацца, што палепшаныя пад Новы год жыллёвыя ўмовы паспрыяюць здароўю і Аляксея Каўка ў новым стагоддзі яшчэ неаднойчы парадзе нас сваёй новай кнігай, а публікацыямі ў перыёдыцы — тым больш, і мы яшчэ шмат разоў сустрэнемся ля цёплага "валуна пабрацімаў", што ляжыць — пакрытваем і няўцярпна чакае нас у цэнтры стольнага Мінска.

(Заканчэнне.
Пачатак у № 4).

*“Яўгенка, родная душа!
Пасланец вострай асалоды
— мая атрута і маё
карства... Мілая паімавачка
навагодня на “Холміках” маіх
— першай і, магчыма, адзінай
будзе з Беларусі, бо нікога
адрасам сваім новым не бянтэ-
жыў, не лічачы аднаго-другаго
“казённага” дома ў Менску, ук-
лючна з “тэлефонаграмамі” у
“Голас Радзімы”, ды і то, што
там покі яшчэ трывае твой
абратым, хоць добра адчуваю,
разумю, наколькі яму няпро-
ста, а часам невыносна і
ачарваць чытача, і цяглі-
ваць палітычную захаваць.
Але не буду займаць твой час
лукхай старэчай. Падзякую
толькі за цудоўнае зыццанне. Не
ведаю, а, мабыць, знаю, чаму гэ-
так узрадавала, расчуліла
“лапіша” твая (пачырк) на
канверце і, зразумела, неад’ем-
ны Леўцаў гумар. Пospехаў,
друза, сямейнага ладу толькі
ля Каменя цёплага!
Аляксей Кайка”.*

бездэрасці на некалькі гадоў на-
перад і далучыцца да гаючых жы-
ватворных народных вытокаў. Мы
сёлета вандроўку па Беларусі з
магчымым заездам не толькі ў
Аўцюкі, але і ў колішнюю
старажытнюю цвярдню — горад
Смаленск — здзейснім! Усіх, хто
пажадае далучыцца да мінулай
славы айчыны і дзён сённяшніх,
— ласкава запрашаем. Ды майце,
шаноўныя, на ўвазе: такія
вандроўкі, каб пазбегнуць неча-
канасцяў і непатрэбных накладак,
— плануецца загадзя. Таму
просьба свой удзел вызначыць,
не адкладваючы на потым, і паве-
даміць пра гэта ці на адрас “Гола-
су Радзімы”, ці непасрэдна ініцыя-
тару і арганізатару ўсіх гэтых ціка-
вых спраў, гэта значыць мне, Яў-
гену Леўцу, на адрас: 220053,
Рэспубліка Беларусь, Мінск, Даў-
гінаўскі тракт, 52/9. Тэл/факс
213-05-44.

*“24.12.99. Масква
Шаноўны і вельмі наважа-
ны Яўген Рыгоравіч!
Віншую Вас сардэчна з Но-*

скім у Мінску, Мінкін з Мудро-
вым, калі не памыляюся, у Вільні,
Лапатка ў Фінляндыі. А яе, як яна
сама сябе называе, беларускую
пералётную птушку лёс закінуў на
Украіну, у Палтаву.

Да Іны і ў Палтаве, і ўвогуле на
Украіне ставяцца з любоўю і па-
шанай, пацвярджаннем чаму
(прытым яскравым) можа быць
факт прысуджэння летась на між-
народным фестывалі тэлефіль-
маў, які праходзіў ва Ужградзе,
Іне Снарскай Гран-пры. І хочацца
пажадаць, каб на параднёнай
нэўцы-Украіне наша “пералётная
птушка” як мага вышэй узлятала
на крылах паэтычнага ўяўлення ў
высокае паднябессе, каб і адтуль,
калі лёс не павернецца інакш, веч-
ным агнём любові свяцілася род-
ная Беларусь. І вось доўгачаканы
ліст ад Снарскай. “Дарагі друж-
га Яўген! Дзякую табе і тваім ка-
легам за віншаванне з Новым
годом. З “Голасу Радзімы” я
атрымала самае першае вінша-
ванне. Было дужа прыемна.
Успрыняла гэты факт як сім-

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

РАСІЯ

Дзякуй за газету. Ад яе вя-
лікая карысць беларусам.

В. КУНТЫШ.

Расія. Твер.

ПОЛЬШЧА

Сардэчна ўдзячная рэдак-
цыі за атрыманая віншаванне і
слоўнік.

Я скончыла Ашмянскае
педвучылішча і ўніверсітэт у
Гродне. У Гданьскім ўніверсі-
тэце мне давалася весці курс
беларускай мовы. Я сабрала
ўжо шмат кніг па беларускай
мове: граматыкі, хрэстамат-
тыі, слоўнікі, розныя дапа-
можнікі, нават знайшла гра-
матыку старажытнабеларус-
кай мовы. Паказваю на занят-
ках альбомы з беларускімі
пейзажамі, нацыянальнымі
касцюмамі, ганчарнымі выра-

бамі, тканінамі. Студэнтаў
усё гэта вельмі цікавіць. Выву-
чаюць беларускую мову дзе-
ці і ўнукі тых, хто прыехаў з
Беларусі ў Польшчу ў 1945—
1946 і 1956—1959 гадах.

Акрамя беларускага па-
сольства, я падтрымліваю су-
вязь з беларускай суполкай у
Гданьску і таварыствам
“Сябрына” ў Вільнюсе. Ад іх з
Літвы атрымліваю газету
“Рунь”.

Навучанне беларускай мо-
ве праводзіцца на працягу
двух семестраў, перш за ўсё
студэнты павінны разумець і
перакладаць тэксты. Нека-
торыя з іх пішуць дыпломныя
работы, якія тычацца параў-
нання беларускай мовы з
польскай ці рускай. Сардэчна
ўдзячная за прапанову
супрацоўнічаць. Жадаю пос-
пехаў.

Леакадзія СУХВАЛА.
г. Гданьск.

ЖЫВОЙ ДУШЫ

Даўняе ў мяне сяброўства і з
Антанам Сабалеўскім. Сваё
працоўнае жыццё ён праслужыў у
інжынерных войсках і ў чыне пал-
коўніка выйшаў у запас. Гэта па
прафесіі. А па сутнасці душы і
характару Антон Аляксандравіч —
беларус да апошняй жылчакі і
апошняга ўздыху. Менавіта такіх
па духу вайскоўцаў-арыс-
такратаў, высакародных рыцараў,
людзей высокіх памкненняў і
шматгранных ведаў, арганічна да-
лучаных да ўсяго, што адбывалася
на Беларусі на тысячагадовым
шляху, праз славу і няславу, паку-
ты і выпрабаванні, нам сёння вель-
мі і вельмі бракуе.

А яшчэ Антон Аляксандравіч —
няўрымсны і на свае семдзесят
вандроўнік. Наша супольнае па-
дарожжа пачалося дзесьці гадоў
назад, калі ён, на той час старшы-
ня ці не першага на абшарах не
былога, а тады яшчэ існага Саю-
за, беларускага зямляцтва ў Мас-
кве, адгукнуўся на мой поклік як
старшыня Рады Згуртавання бел-
ларусаў свету “Бацькаўшчына” і
разам з унукам Дзянісам, тады
яшчэ хлапчуком, ды яшчэ адной
маскоўскай беларускай далучы-
ліся да “Спеўнага парахода” —
аднаго з найцікавейшых праектаў
“Бацькаўшчыны”, сутнасць якога
заключалася ў тым, што мы
зафрахтавалі вялізны цеплаход,
узлялі на яго борт некалькі мастац-
кіх калектываў і ў юбілейны Баг-
дановічаў год праехалі па расій-
скіх рэках, спыняючыся ў вялікіх
гарадах і даючы там у гонар кла-
сіка беларускай літаратуры
імправізаваныя канцэрты. Гэта за-
хапляла і ўражвала. І праплылі
мы, напэўна што першымі, пад
беларускім нацыянальным сця-
гам. Ды тут, прызнаюся, была не
мая як кіраўнік ініцыятыва, а яго,
Антана Сабалеўскага. Сцяг той,
дарэчы, цудоўным чынам
“вярнуў” дзеду ўнука, які згубіў-
ся быў у велізарным, на сотню
тысяч тлуме людзей, што
сабраліся ў адным з волжскіх
гарадоў на фестываль музычнага
мастацтва. Дзед там адшукаць
практычна было немагчыма, а
родны беларускі сцяг, які высокая
трымаў над натоўпам Антон
Аляксандравіч, — адроз.

Пасля таго разам з саў-
рыверцамі мы ўздоўж і папярком
аб’ездзілі ўсю Беларусь. Але
ёсць яшчэ і нязведанае. А ў гэтым
годзе — адна дадатковая цікавос-
тка. Маю на ўвазе заплаваныя на
пета няўрымсным Уладзімірам
Ліпскім Усебеларускі фестываль
гумару і народных рамёстваў, які,
а ён дзесяцігадова-юбілейны, бу-
дзе праходзіць у сталіцы беларус-
кага смеху і ўмельства — славу-
тых Аўцюках на Магілёўшчыне.
Пабыць там — атрымаць зарад

вым, 2000 годам і Калядамі,
моцнага Вам здароўя, добрага
настрою, дабрабыту і ўсяго
налепшага Вам і Вашым сям-
ейнікам жадаю на ўвесь год.

Плэну ў грамадзкай дзей-
насці на карысць Беларуска-
шчыны. З вялікай цеплынёй успамі-
наю час сонечны, які мне і ўну-
ку Дзянісу падаравалі Вы ад
“Спеўнага цеплаходу” да
дзвюх апошніх вандровак па
нашай Беларусі. Я заўсёды быў
і буду адданы святай справе
Беларушчыны.

Асабліва хваліцца няма чым,
але ў роспач не падаю.

Ваш Антон Сабалеўскі”.

Скажу шчыра: я вельмі
перажываў, чакаючы адказу ад
Іны Снарскай на свой папярэдні
ліст. І не толькі таму, што яна для
мяне ўвасабленне жаночай ваб-
насці — знешняй і ўнутрана-аду-
хоўленай, гарманічна паяднанай,
але ці не найперш па прычыне,
што Іна ўспрымаецца сімвалам
беларускасці, апетай у рамане У.
Караткевіча “Нельга забыць” у
вобразе Чазені — расліны, што
ўвасабляе жыццяцёткасць у са-
мых неспрыяльных для жыцця
ўмовах: яна здольная пускаяць
карэнне ў камяністы грунт,
прарастаць да сонца гнуткім сцяб-
лом і распускацца гошымі кветка-
мі...

Прыход Іны да Беларусі, прарас-
танне беларускім паэтычным сло-
вам не было справай звычайнай,
заканмернай, у пэўным сэнсе бу-
дзённай. Проста і натуральна пі-
саць па-беларуску было тым, хто
роднае слова засвойваў з малаком
маці, жыў у натуральным вяско-
вым ці месцічковым асяроддзі, вучыўся ў беларускай школе. Нічога
такага ў Іны не было. Бо ўгадоўва-
лася ў спрэс дэнацыяналізаваным,
на той час суперіндустрыяльным
горадзе, які называлі флагманам
савецкай нафтахіміі. Там нават
пашпартныя беларусы не складалі
паловы насельніцтва. Але ж “завя-
ліся” беларусы і ў такім дэнацыяна-
лізаваным асяродку. Вярнуўся на-
зад, дахаты, пасля заканчэння гіс-
тфака БДУ Уладзімір Арлоў і пай-
шоў працаваць не па спецыяльнасці,
а намеснікам рэдактара ў газету
“Хімік”, вакол якой і пачало гурта-
вацца не толькі літаратурнае, але і
ўвогуле культурнае, духоўнае
жыццё. Алег Мінкін, Вінцэс
Мудроў, Лявон Баршчэўскі, Якуб
Лапатка — на сёння вядомыя асо-
бы, якія казалі сваё слова не толь-
кі ў літаратуры, але і ў палітыцы, у
справах грамадскіх. Але па-жаночку
ўпрыгожвае і аздабляе гэтую
слаўную кагорту яна, Іна Снарская.

Так ужо павярнулася жыццё,
што з названых тут літаратараў ні-
водзін не атабарыўся ў родным
Наваполацку: Арлоў з Баршчэў-

вал, знак, што пра мяне памя-
таюць на маёй роднай зямлі.

Ведаеш, ёсць у мяне адзін іс-
тотны недахоп (і не адзін!): я
не ўмею пісаць лісты. Даруй.
Дарэчы, увесь гэты час, Яўген,
я згадала пра цябе, нават піса-
ла лісты ў думках (неадной-
чы!). Кожны твой новы ма-
тэрыял у “Голасе Радзімы” на-
паўняў мяне горадасцю за цябе
(бо цікавыя ж матэрыялы!) і
сорамам за сябе. Але ведаеш,
ёсць яшчэ адзін момант, чаму я
не напісала адказ адрозу. Ты
крыху (крыху?) здзіўіў мяне
сваім лістом, цеплынёй і
шчырасцю, якімі ён быў
перапоўнены. Я адвыкла ад
шчырасці (вершы?). Побач да-
волі часта сустракаеш пры-
ветныя пасмешкі, прыязныя
словы, але... Але на самай
справе ўсё наадварот. Дзякуй
табе за той ліст, за гэты (він-
шавальны), за газеты, якія ты
тады прыслаў, за артыкул пра
мяне ў “Голасе Радзімы”, за ўсё-
ўсё. А галоўнае, за тое, што ты
ёсць на свеце, і няхай Гасподзь
цябе беражэ.

Лячу думкамі ў Мінск, По-
лацк кожным сваім вершам. Ве-
даю, што цяжка зараз нашай
зямлі, дужа цяжка, але калі бы-
ло лёгка? Калі? Мабыць, такі
ўжо лёс. Няма іншага.. Зімой
прыехаць ужо не атрымаецца,
а вось вясной (дай, Божа)
збяруся. Пішы і не крыўдуй.

Жадаю натхнення ў жыцці,
творчасці, працы і каханні.
“Нехай шчасціць!” — (укр.).

Да пабачэння!

Іна Снарская”.

Вось мы і ступілі на парог ста-
годдзя і тысячагоддзя і выйшлі ў
нязведанае заўтра. Якім яно бу-
дзе — найперш залежыць ад во-
лі і ласкі Божай. Пастараемся, на-
колькі каму ўдасца, жыць па яго-
ных святых заповедзях, каб
зробленае нам адпавядала вы-
сокаму наканаванню. А ў такім
разе і наш асабісты лёс, і гэты на-
шай Бацькаўшчыны залежыць і
ад нас саміх, а яшчэ і ад збегу са-
мых розных, а часамі і зусім не-
чаканых абставін. Пастараемся,
дарагія сябры, шаноўныя
сусродзічы, напоўніць сваё жыц-
цё важкім сэнсам, цікавымі па-
дзеямі і сустрэчамі, радасцю і
шчасцем далучэння да высокіх іс-
цін, усведамленнем нашага
агульначалавечага, нашага нацы-
янальнага яднання. Будзьма
жыць з верай у шчаслівую буду-
чыню Беларусі і ў саміх сябе та-
сама.

Ад шчырага сэрца жадаю чы-
тачам “Голасу Радзімы” ўсяго са-
мага найлепшага!

Ваш Яўген ЛЕЦКА.

КОНКУРСЫ

УШАНАВАННЕ АПЯКУНКІ БЕЛАРУСІ

У маі 1999 года касцёл Свя-
тога Сымона і Святой Алёны ў
Мінску абвясціў конкурс “Ма-
ці Божая Будслаўская ў маім
жыцці і жыцці Бацькаўшчы-
ны” (“Голас Радзімы”, №№
21—22, 1999). Планавалася,
што вынікі яго будуць падве-
дзены ўжо ў верасні, але
колькасць дасланых прац —
424 работы — з усіх куткоў

Беларусі і Літвы вымусіла
арганізатару падоўжыць
тэрмін конкурсу да студзеня
2000 года.

Былі вылучаны тры наміна-
цыі — выяўленчае мастацтва,
паэзія і проза. Тэхніка ўсіх
трох відаў работ адвольная, у
духу каталіцка-хрысціянскіх
традыцый. Работы ўдзельні-
каў не падлісваліся — на іх
стаяў толькі нумар і ўзрост
аўтара, а ўсе поўныя звесткі
пра яго знаходзіліся ў закле-
ным канверце.

16 студзеня ў Чырвоным
касцёле былі нарэшце абве-
шчаны імёны пераможцаў:
тры чалавекі занялі I месца,
дзевяць чалавек — II месца,
васемнаццаць чалавек — III
месца і пяць чалавек былі
адзначаны заахвочвальнай
прэміяй. Усе яны ў якасці
ўзнагароды атрымалі вака-
цыйную паездку ў Польшчу
альбо ў Германію, астатнім
былі ўручаны памятныя
прызы.

Але апякунка Беларусі Ма-
ці Божая Будслаўская мае вя-
лікую ласку да ўсіх людзей,
таму было вырашана наступ-
нае: практычна ўсе ўдзельнікі
конкурсу змогуць адпачыць
за мяжой.

Нэлі ПРЫВАЛАВА.

НА ЗДЫМКАХ: работы,
прысланыя на конкурс; у час
агляду конкурсных работ.

КАЛЯНДАР-ГАРАСКОП. ПА ЁСХОДНЯМУ КАЛЕНДАРУ 2000 ГОД — ГОД ДРАКОНА І ПАЧЫНАЕЦЦА ЁН 2 ЛЮТАГА

ШТО БЫЛО?

Эпоха Рыб, якая адыходзіць, дазволіла людзям спачатку адчуць, а потым і зразумець, што нам далёка не ўсё зразумела аб саміх сабе і нашым жыцці, не гаворачы ўжо аб такіх глабальных пытаннях, як будова і функцыянаванне Сусвету. Таму "маладому" чалавецтву былі неабходныя вадзіцелі, настаўнікі, выхавальнікі і проста нянькі.

Паралельна з працэсам выхавання эпоха Рыб арыентавала людзей на прызнанне розных аўтарытэтаў.

Эпоха Рыб вучыла чалавецтва служэнню. Гэта магло быць нефармальнае і тайнае служэнне людзям і Богу ў рэлігійным канале, або яўнае, больш зразумелае служэнне свайму роду, нацыі, расе, грамадству, дзяржаве, або ўсяму чалавецтву ў свецім жыцці.

Людзі, якія навучыліся думаць, пазнаваць і аналізаваць, сфарміравалі іншы, больш самастойны, навукова-даследчы падыход да жыцця. Такі аналітычны падыход нарадзіў інтэлектуальны шлях фарміравання чалавечай асобы.

Гэты шлях больш складаны, бо свая сцэжка пракладаецца кожным чалавекам самастойна, без мамак і нянек.

Такі другі шлях — шлях да вяршынь індывідуальнай сілы. Ён дазваляе адчуць сілу незалежнасці, але не дае грамадскага прызнання, бо чалавек служыў самому сабе, раскрываў свой талент, дабіваўся сваёй мэты.

Два з трох рухаў, у якіх удзельнічае наша планета, яе вярчэнне вакол сваёй восі і вакол Сонца вядомыя практычна кожнаму больш-менш пісьменнаму чалавеку па некалькіх прычынах. Папершае, таму, што вынікі гэтых рухаў — змена дня і ночы і змена пор года — наглядныя і відавочныя абсалютна для ўсіх людзей. Па-другое, іх хуткія цыклы — штодзённы і штогадовы — прыўносяць у наша жыццё пэўную ўпарадкаванасць, размеранасць і непасрэдна ўплываюць на паводзіны і лад жыцця чалавека.

А вось пра трэцяе вярчэнне Зямлі ведаюць,

бадай, не ўсе. Размова ідзе пра рух зямной восі па тыпу вярчэння восі цацачнага заваднага ваўчка, якая сваім канцом апісвае пэўную акружнасць. Вынікам гэтага руху з'яўляецца змена эпох. Вось адкуль "бяруцца" эпохі Рыб, Вадалей і гэтак далей. І тут для звычайнага чалавека не існуе ніякай нагляднасці. А змяняльнасць эпох, якая адбываецца кожныя дзве тысячы сто шэсцьдзесят гадоў, гаворыць аб тым, што чалавеку з яго працягласцю жыцця, якая ў лепшым выпадку дасягае сотні гадоў, у прыцыпе не дадзена спасцігнуць сэнс гэтага велічнага цыкла.

ШТО БУДЗЕ?

2000 год унікальны менавіта тым, што дазволіць некаторым людзям зразумець, што ж уяўляе гэта аб'яднаная сіла і якое адчуванне яна дорыць тым, хто яе дасягнуў. Пік гэтага стану абудзена 28 мая 2000 года, нядзельным вечарам у 19 гадзін 07 мінут.

Тыя людзі, якія будуць адпавядаць гэтай падзеі, атрымаюць да таго часу аўтарытэт і прызнанне ў грамадстве. Наяўнасць пэўнага матэрыяльнага ўзроўню будзе таксама з'яўляцца найважнейшым паказчыкам рэальнай незалежнасці і сілы.

Асобая значнасць матэрыяльнага дабрабыту — адметная прыкмета апошніх 30 гадоў. Матэрыяльная ўстойлівасць як самамэта ў большай ступені актуальная для людзей, якія нарадзіліся пасля чэрвеня 1968 года, аднак можа мець дастатковую каштоўнасць для любога чалавека, які яшчэ не валодае такім дасягненнем па выніках працы і жыцця.

У агульным жа выпадку недарэвіцце аднаго з бакоў у чалавеку (індывідуальнага або сацыяльнага) выявіцца пакуль у адсутнасці дастатковай ступені матэрыяльнай незалежнасці.

2000 год — гэта яшчэ і год свабоднага выбару і вялікіх магчымасцей для перабудовы і пераарыентацыі ў жыцці.

Для большасці людзей толькі шлях рашучага адмаўлення ад пустых фантазій і падманлівых надзей і смелага пагружэння ў рэальнае зямное жыццё прывядзе да значных пазітыўных змен у іх лёсе. Пры гэтым безадказныя адносіны да сябе і ўласнага жыцця павінны змяніцца жадааннем пазнаваць сваю прыроду і самастойна будаваць сваё жыццё.

На нашых вацах і з нашым непасрэдным удзелам адбываецца працэс паступовай пераарыентацыі ўсяго сукупнага чалавецтва ад стану "дзіцяці", якому патрэбны нянькі і выхавальнікі, да стану "дарослага" чалавека, адказнага не толькі за сваё жыццё і свае ўчынкi, але і за ўсё чалавецтва.

Поўнае ажыццяўленне гэтага пераходу і будзе з'яўляцца асноўнай задачай надыходзячай эпохі Вадалей.

КАЛІ ВЕРЫЦЬ ГАРАСКОПУ...

Чалавек, які нарадзіўся ў год Дракона, звычайна валодае моцным здароўем, жыццёвай сілай. Імкненне Дракона да ўдасканалення робіць яго патрабавальным як да сябе, так і да іншых. Ён інтэлігентны, валівы, вынослівы, да яго думкі звычайна прыслухоўваюцца.

Для Дракона 2000 год, натуральна, будзе шчаслівым. А як для іншых?

ТЫГР. Для яго наступны год будзе карысным. У годзе Дракона ёсць бляск, а Тыгр любіць гэта.

КАЗА будзе адчуваць сябе добра. Пакрысе яна выкарыстае ўвесь бляск гэтага года.

СВІННЯ, упэўненая ў тым, што можна жыць больш проста і сціпла, знойдзе прыстанак у сваіх дзяцей. У яе будзе добрая ежа, і яна нават патаўсее.

Матэрыял падрыхтавала астролог Вольга ІБРАГІМАВА.

2000

СТУДЗЕНЬ					ЛЮТЫ					САКАВІК						
Пн.	3	10	17	24	31	Пн.	7	14	21	28	Пн.	6	13	20	27	
Аўт.	4	11	18	25	Аўт.	1	8	15	22	29	Аўт.	7	14	21	28	
Ср.	5	12	19	26	Ср.	2	9	16	23	Ср.	1	8	15	22	29	
Чц.	6	13	20	27	Чц.	3	10	17	24	Чц.	2	9	16	23	30	
Пт.	7	14	21	28	Пт.	4	11	18	25	Пт.	3	10	17	24	31	
Сб.	1	8	15	22	29	Сб.	5	12	19	26	Сб.	4	11	18	25	
Нд.	2	9	16	23	30	Нд.	6	13	20	27	Нд.	5	12	19	26	
КРАСАВІК					МАЙ					ЧЭРВЕНЬ						
Пн.	3	10	17	24	Пн.	1	8	15	22	28	Пн.	5	12	19	26	
Аўт.	4	11	18	25	Аўт.	2	9	16	23	29	Аўт.	6	13	20	27	
Ср.	5	12	19	26	Ср.	3	10	17	24	30	Ср.	7	14	21	28	
Чц.	6	13	20	27	Чц.	4	11	18	25	31	Чц.	1	8	15	22	29
Пт.	7	14	21	28	Пт.	5	12	19	26	Пт.	2	9	16	23	30	
Сб.	1	8	15	22	29	Сб.	6	13	20	27	Сб.	3	10	17	24	
Нд.	2	9	16	23	30	Нд.	7	14	21	28	Нд.	4	11	18	25	
ЛІПЕНЬ					ЖНІВЕНЬ					ВЕРАСЕНЬ						
Пн.	3	10	17	24	31	Пн.	7	14	21	28	Пн.	4	11	18	25	
Аўт.	4	11	18	25	Аўт.	1	8	15	22	29	Аўт.	5	12	19	26	
Ср.	5	12	19	26	Ср.	2	9	16	23	30	Ср.	6	13	20	27	
Чц.	6	13	20	27	Чц.	3	10	17	24	31	Чц.	7	14	21	28	
Пт.	7	14	21	28	Пт.	4	11	18	25	Пт.	1	8	15	22	29	
Сб.	1	8	15	22	29	Сб.	5	12	19	26	Сб.	2	9	16	23	30
Нд.	2	9	16	23	30	Нд.	6	13	20	27	Нд.	3	10	17	24	
КАСТРЫЧНІК					ЛІСТАПАД					СНЕЖАНЬ						
Пн.	2	9	16	23	30	Пн.	6	13	20	27	Пн.	4	11	18	25	
Аўт.	3	10	17	24	31	Аўт.	7	14	21	28	Аўт.	5	12	19	26	
Ср.	4	11	18	25	Ср.	1	8	15	22	29	Ср.	6	13	20	27	
Чц.	5	12	19	26	Чц.	2	9	16	23	30	Чц.	7	14	21	28	
Пт.	6	13	20	27	Пт.	3	10	17	24	Пт.	1	8	15	22	29	
Сб.	7	14	21	28	Сб.	4	11	18	25	Сб.	2	9	16	23	30	
Нд.	1	8	15	22	29	Нд.	5	12	19	26	Нд.	3	10	17	24	31

«ГОЛАСУ РАДЗІМЫ» — 45!

ПАЦУК. Для яго гэты год спрыяльны. Ён зоймецца добрымі справамі і будзе спакойным.

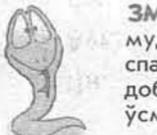
КОТ будзе абывакава назіраць за ўсім, што адбываецца навокал, і займацца сваімі справамі.

МАЛПА. Яна забаўляецца. Яе роля будзе галоўнай, бо Малпа заўсёды патрэбна Дракону.

БЫК. Заспакоены пышнасцю і бляскам, ён вырашыць, што вярнуліся ранейшыя часы. Але гэта толькі ілюзія. Яму трэба больш працаваць.

ЗМЯЯ. У яе, мудрай, усё спакойна, усё добра. Жыццё ўсміхаецца ёй.

ПЕВЕНЬ можа ўступіць у шлюб, паколькі гэты год яму падыходзіць.

КОНЬ. Год будзе добрым і для яго. Ён любіць урачыстасці, якія прыносяць яму вялікае задавальненне.

САБАКА. Увесь бляск і мітусня года Дракона выклічуць у яго адчай і здадзца бескарыснымі. Таму яму лепш трымацца ў баку ад усяго гэтага.

Матэрыял падрыхтавала астролог Вольга ІБРАГІМАВА.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з сусайчыннікамі за рубяжом (таварыства "Радзіма").

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела —
член рэдакцыі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнікі
Юрась ЛЯШКЕВІЧ,
Леанід МАРАКОЎ.
Спецыяльная карэспандэнтка
Нэлі ПРЫВАЛАВА.

Віктар СТАВЕР.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97, 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 828 экз.
Зак. 312.
Падпісана да друку 31.1.2000 г. у 12.00.

Газета набрана, звырстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).